

Makale Bilgisi: Tosun, M., Yağız, K. (2025). Perre'den (Adıyaman) Kuzey Suriye Amphoraları. DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:12, Sayı:2, ss. 888-917.	Article Info: Tosun, M. Yağız, K. (2025). Northern Syrian Amphorae from Perre (Adıyaman). DEU Journal of Humanities, Volume:12, Issue:2, pp. 888-917.
Kategori: Araştırma Makalesi	Category: Research Article
DOI: 10.69878/deuefad.1691032	DOI: 10.69878/deuefad.1691032
Gönderildiği Tarih: 4.05.2025	Date Submitted: 4.05.2025
Kabul Edildiği Tarih: 2.06.2025	Date Accepted: 2.06.2025

PERRE'DEN (ADİYAMAN) KUZEY SURİYE AMPHORALARI

Murat Tosun* Kahraman Yağız**

ÖZ

Kommagene Bölgesi yerleşimlerinden birisi olan Perre, günümüz Adıyaman il merkezinde, antik dönemde de Melite'den Samosata'ya, Samosata'dan da Zeugma'ya kadar ulaşan yol güzergâhı üzerinde yer almaktadır. Bu sebeple Roma İmparatorluğu'nun doğusundaki Fırat (Euphrates) hattında konumlanmış, önemli üslerden birisiydi. Roma İmparatoru Vespasianus Dönemi'nde (MS 69-79) MS 72 yılında Kommagene Krallığı, Roma'nın Suriye eyaletine dâhil edilmiştir. Suriye Eyaleti yerleşimlerinden birisi olması sonrasında da Perre, Kuzey Suriye yerleşimlerinden birisi olarak anılmaya başlamıştır. Özellikle Roma ve Geç Roma-Erken Bizans Dönemleri'nde Kuzey Suriye yerleşimlerinde sıkça görülen seramiklerin birçoğu, uzun süredir kazı çalışmaları yapılan Perre'de de gözlenmiştir. Bu makale kapsamında Suriye eyalet sınırı dışında çok fazla örneği gözlenmemiş amphoralar ele alınacaktır. "Kuzey Suriye Amphoraları" olarak adlandırılan bu grup, Perre'de çok sayıda ele geçmiştir. Makale kapsamında toplam 70 adet amphora parçası, tipolojik ayırım yapmamıza imkân tanınması ve dekoratif özellikleri ile Kuzey Suriye Amphoralarına katkı sunması açısından dikkate alınmıştır. Kuzey Suriye Amphoraları üzerine daha önceden yapılmış çalışmalarda gözlenen üç tipin üçü de Perre'de gözlenmiştir. Ayrıca bu amphoralar üzerinde sıkça görülen boya bezemelerde, yine Perre'de çok sayıda örneği ile temsil edilmektedir. Bu çalışmada özellikle tipoloji konusunda mevcut tipolojiye ek olarak, alt tip önerilerinde bulunulmuştur. Perre'deki kazılar sırasında MÖ 1.-MS 7. yüzyıllara tarihlenen bulgular ele geçmiştir ve makaleye konu olan amphoralarda, yerleşimin üst katmanlarında sıkça gözlenmiştir. Literatürde daha çok 5.-7. yüzyıllara tarihlenen bu amphoralar, Perre'de de bu tarihlere işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Suriye Amphoraları, Perre, Tipoloji, Kronoloji, Dağılım.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, muratsn@windowslive.com, ORCID: 0000-0003-0595-8587

** Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, kahramanyagiz@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7410-5014

NORTHERN SYRIAN AMPHORAE FROM PERRE (ADIYAMAN)

ABSTRACT

Perre, one of the settlements in the Kommagene Region, is located in the modern-day city center of Adıyaman and was situated in antiquity along the route extending from Melite to Samosata and from there to Zeugma. For this reason, it held a strategically important position along the Euphrates frontier in the eastern part of the Roman Empire. In 72 CE, during the reign of Emperor Vespasian (69-79 CE), the Kingdom of Commagene was annexed into the Roman province of Syria. Following this incorporation, Perre began to be identified among the Northern Syrian settlements. Many ceramic forms frequently encountered in Northern Syrian settlements during the Roman and Late Roman–Early Byzantine periods have also been observed in Perre, where excavations have been ongoing for many years. This article examines amphorae rarely attested outside the borders of the province of Syria. The group known as “Northern Syrian Amphorae” is represented in large numbers at Perre. A total of 70 amphora sherds were analyzed for their typological differentiation and decorative features, offering significant contributions to the study of Northern Syrian Amphorae. All three types identified in previous studies on Northern Syrian Amphorae have been documented at Perre. Moreover, painted decorations, which are commonly found on these vessels, are also frequently represented in the assemblage from Perre. In this study, several new sub-type proposals have been made, contributing to the refinement of the existing typological framework. The amphorae in question were mostly recovered from the upper layers of the settlement, which has yielded finds dated between the 1st century BCE and the 7th century CE. In accordance with the broader scholarly literature, these amphorae are generally dated to the 5th-7th centuries CE, which aligns with the stratigraphic data from Perre.

Keywords: Northern Syrian Amphorae, Perre, Typology, Chronology, Distribution.

1. GİRİŞ

Kommagene Krallığı’nın yerleşimlerinden biri olan Perre antik kenti, Adıyaman merkezinin yaklaşık 5 km kuzeydoğusunda eski ismi Pirin olan günümüz Örenli Mahallesi sınırları içinde yer almaktadır. Kent, Kara Dağ’ın güneye doğru devam uzantısının doğu yamaçları ve su kaynaklarına yakın olan tarıma elverişli düzlük alana konumlanmıştır. Kara Dağ’ın bu uzantısı, yerleşimi batıdan ve kısmen de güneyden sınırlamaktadır. 2000’li yılların başına kadar herhangi bir arkeolojik kazı çalışması yapıl(a)madığı için kente dair bilgiler oldukça sınırlıdır. Özellikle erken dönem araştırmacıların verdiği bilgiler daha çok kentin konumu ve yüzeyden görülebilen mezar ve yapılara dair gözlemlerden oluşmaktadır (Ainsworth, 1842, ss. 263-264; Humann &

Puchstein, 1890, ss. 401-402; Eldem, 2010, s. 89; Pittard, 1931, ss. 147-154; Von der Osten, 1933, ss. 129-131; Dörner & Naumann, 1939, ss. 66-69, Abb.7-9; Kökten, 1947, ss. 439-440, 459, Lev. CVII, Res. 4; Kökten, 1952, ss. 174-175, 177, 187; Bostancı, 1971, ss. 52-68).

Perre’de ilk arkeolojik kazılar Adıyaman Müzesi Müdürlüğü tarafından 2001-2009 yılları arasında Kara Dağı’nın güneye doğru devam eden uzantısının üst ve doğu eteklerinde yer alan nekropoliste, temizlik ve kurtarma kazıları şeklinde gerçekleştirilmiştir (Erarslan, 2003, ss. 129-136; Erarslan vd., 2009, ss. 171-184; Erarslan vd., 2010, ss. 91-104; Erarslan vd., 2011, ss. 363-374; Erarslan, 2012, ss. 146-150).

2020 yılında başlayan ikinci dönem kazıları, nekropolis de dâhil olmak üzere kentin farklı noktalarında gerçekleştirilmiştir. Yeni çalışma alanlarından biri kent merkezinin güneyinde olup, bu alanda Geç Roma-Erken Bizans Dönemi yerleşim birimlerine ait yapılar ortaya çıkarılmıştır. Açığa çıkarılan mimari, kırsal bir yerleşimin ihtiyacını karşılayacak şekilde planlanmıştır. Bunlar bir avlu etrafına yerleştirilmiş, yaşam, üretim, depolama ve mutfak gibi farklı birimlerden oluşan kompleks yapılardır (Yağız vd., 2023, ss. 341-356; Yağız vd., 2024, ss. 421-424, Res. 1-7). Özellikle bu alanda gerçekleştirilen kazı çalışmalarında, Kuzey Suriye Amphoraları’na çok yoğun bir şekilde rastlanmıştır. Bu makale kapsamında bu amphoralar; tipoloji, hamur, astar, doku, bezeme, üretim, dağılım ve içerik özellikleriyle ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada Perre’de ele geçen örnekler benzerleri ile karşılaştırmış ve kazı çalışmalarında ortaya çıkarıldıkları tabakalar da göz önünde bulundurularak tarihlendirme yoluna gidilmiştir.

Literatürde Kuzey Suriye Bölgesi’nde ilk kez görüldüğü ve bu bölgenin dışında da fazla gözlenmediği için “Kuzey Suriye Amphoraları” olarak adlandırılmıştır (Konrad, 1992, s. 334). Her ne kadar bu isim genel kabul görmüşse de bazı yayınlarda öneri olarak üzerinde yer alan boya bezemesinden dolayı “Sarmal Boyalı Amphoraları” (Alp, 2009, s. 204; Strothenke, 2011, s. 121; Vokaer, 2017, s. 785), içeriğinde yer alan bol kalker katkısından dolayı “Suriye Kalkerli Amphoraları” (Reynolds, 2014, s. 60) ya da açık/soluk renk hamurundan dolayı “Açık Renk Hamurlu Boyalı Amphoralar” (Reynolds, 2013, s. 112) olarak da adlandırılmaktadır. Bu amphoralar ilk kez 1920 yılında tanımlanmış (Sarre & Herzfeld, 1920, s. 8, Abb. 383), 1980’li yıllarda toplu çalışmalara konu olmuş (Harper, 1980, Fig. E.69-71; Mackensen, 1984, ss. 50-52), 1990’larda üretiminin neresi olacağı ve dağılımına ilişkin görüşler öne sürülmüştür (Orssaud, 1991, s. 267, Taf. 123.35; Konrad, 1992, ss. 334-335). 2000’ler ile 2010’larda artan proje ve kazı çalışmaları ile birlikte de başlıca araştırma konularından birisi olmuştur (Konrad, 2001a, ss. 77-78; Pieri, 2005; Reynolds, 2005, 566, Pl. 21; Alp, 2009, 204-206, Fig. 5-6; Strothenke, 2011; Vokaer, 2013, 590-594, Fig. 11; Reynolds, 2013, 100-103, 112-116; Haidar-Vela & Pieri, 2013, 120-123, Fig.

8-11; Haidar-Vela, 2014; Reynolds, 2014, 60-62, Fig. 7, 9; Vokaer, 2017, 785-786).

2. Tipoloji

Kuzey Suriye Amphoraları boyutlarındaki farklılıklardan hareketle, ilk kez D. Pieri tarafından Kuzey Suriye Amphoraları 1 (KSA 1) ve Kuzey Suriye Amphoraları 2 (KSA 2)¹ olarak sınıflandırılmıştır (Pieri, 2005). Daha büyük boyutlu olan örnekler, Kuzey Suriye Amphoraları 2 olarak belirlenmiş olup, makalede bu örnekler yer almamaktadır.

KSA’larda küresel bir gövde ve yuvarlak dip, bu amphoraların genel form özellikleridir (Vokaer, 2013, 592, Fig. 11; Haidar-Vela, 2014, 258-260, Fig. 2). Bazı yayınlarda halka kaideye de sahip olabileceği önerisi bulunmakla birlikte (Reynolds, 2014, ss. 60-61, Fig. 7), bunların halka kaideye sahip bir bütün halinde ele geçmiş örneklerinin olmamasından dolayı kesin bir yargıda bulunmak mümkün değildir. Ayrıca bu halka kaideler daha çok Pieri’nin sınıflandırdığı 2 tipi ile ilişkili olarak yorumlanmaktadır (Pieri, 2005, Fig. 5.25; Vokaer, 2013, s. 594; Vokaer, 2017, s. 786). Bununla birlikte omuzları kavisli, gövdeye geçiş yerleri keskin, boyun silindirik ve orta ya da üst boyundan çıkıp omza oval kesit sunarak bağlanan kulpludurlar (Vokaer, 2013, s. 592; Reynolds, 2013, s. 101). Son yapılan kazı çalışmaları ile özellikle Dede Harabeleri’nde ele geçen KSA’lar, tipoloji konusunda yeni veriler sunmaktadır. Genelde gövdenin orta kısmı şişkin ve bariz keskin omuz-gövde geçiş ya da en azından belirgin omuz yapısıyla dikkat çeken KSA’ların aksine, Dede Harabeleri’nde boyundan gövdeye geçişte dar omuzlu ve gövdesi yukardan aşağıya doğru genişleyip dip kısmında şişkin tip sunan örnekler gözlenmiştir (Kozbe vd., 2019, ss. 60-61, Kat. No. 1.2-3, Lev. 1.2-3). Gövde üzerinde tıpkı diğer KSA’lardaki gibi boya bezemeye sahip olan Dede Harabeleri’ndeki örnekler, tipoloji konusunda yeni formların olabileceğini ortaya koymaktadır. Mevcut araştırmalarda tüm ya da tüme yakın örneklerin sınırlı sayıda ele geçmiş olmasından dolayı, KSA’yı birbirinden ayıran temel özellik, ağız yapıları ile boynun ağza yönelişindeki farklılık olarak görülmektedir (Haidar-Vela & Pieri, 2013, 120-121, Fig. 9; Haidar-Vela, 2014, 258-262, Fig. 2-3). Tipoloji konusunda detay veren çalışmalar P. Reynolds, D. Pieri ve N. Haidar-Vela tarafından sunulmuştur. P. Reynolds Zeugma’da ele geçmiş amphoraları kronolojik olarak ayırırken, KSA’ları da altı tipe bölmüş ve Form 14-19 olarak adlandırmıştır. Ayrıca ağız ve boyun yapılarına göre başka alt tiplerinin olduğunu da belirtmiştir (Reynolds, 2013, ss. 112-117, Pl. 46-48). Ağız yapılarındaki farklılıklardan yola çıkılarak bu

¹ Kuzey Suriye Amphoraları, makalenin geri kalan kısımlarında KSA olarak kısaltılacaktır. Makale kapsamında D. Pieri’nin 1 ve 2 olarak ayırdığı sınıflandırmadan 2 sınıflandırması yer almamaktadır ve ayrıca şu ana kadar yapılan gözlemler neticesinde Perre’de net bir Pieri’nin Tip 2 örneği de tespit edilememiştir. Bu sebeple yalnızca “KSA” kısaltması yapmanın daha uygun olacağı düşünülmüştür.

amphoralar, D. Pieri ve N. Haidar-Vela tarafından üç alt tipe (A, B ve C) ayrılmıştır. Bunlardan ilki dışa çekik ya da dışa yuvarlatılmış ve genelde üstte düz ya da yuvarlak, ikincisi düz ve genelde üstte oluklu, üçüncüsü ise içe eğik ve genelde içe yuvarlatılmış ağızlıdır (Haidar-Vela & Piéri, 2013, ss. 120-123, 141-144, Fig. 8-11).

Perre’de yapılan kazı çalışmalarında çok sayıda ele geçen KSA’dan toplam 70 parça, profil ve bezeme özellikleri dikkate alınarak bu makale kapsamında incelenmiştir. Bunlardan 43 tanesi ağız-boyun parçası olup tipoloji oluşturmada kolaylık sağlayan örneklerken, 27 tanesi ise daha çok omuz ve gövde parçasından oluşan boya bezemeli örneklerdir. Perre’deki tipoloji konusunda ayırım yapmaya olanak sağlayan 43 parça, Pieri ve Haidar-Vela tarafından önerilmiş üç tipi de kapsamaktadır. Bunlar yine son tipolojik değerlendirmelere sadık kalınarak A, B ve C tipleri altında üçe ayrılmıştır. Ayrıca A Tipi, önce ağız yapılarının kendi içindeki farklılıkları dikkate alınarak üç alt tipe, ardından da boyun yapılarına göre bu alt tiplerin içinde yer alan diğer alt tiplere ayrılmaya çalışılmıştır. B Tipi boyun yapısına göre dörde, C Tipi de yine boyun yapısına göre üç alt tipe ayrılmıştır.

2.1. A Tipi (Kat. No. 1-26; Şek. 1-3)

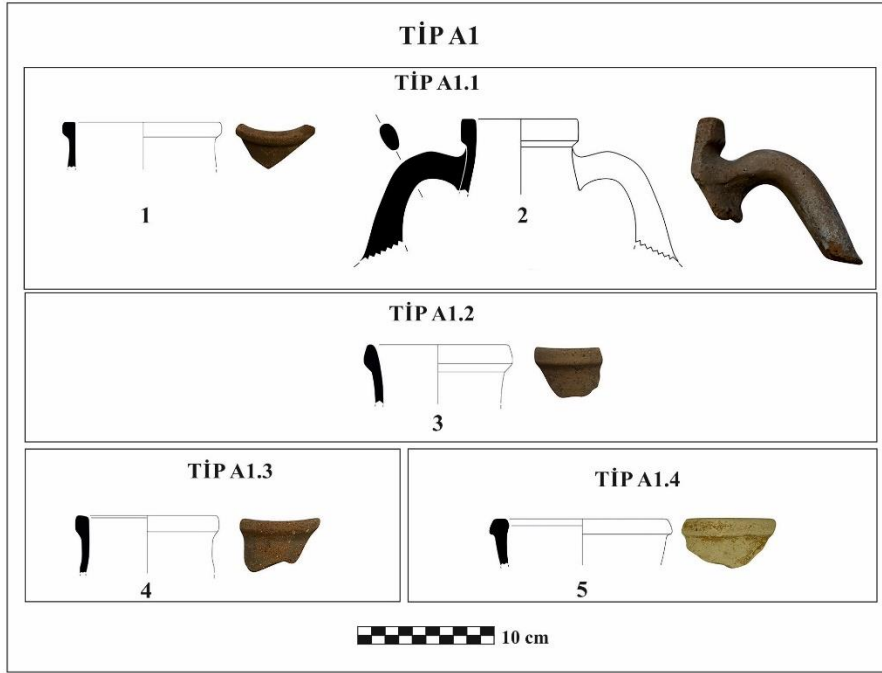
Bu tip, dışa çekik ağızlı örneklerden oluşmaktadır². Bu tipten toplam 26 adet örnek değerlendirilmiştir. A Tipi, dışa çekilerek düzleştirilmiş ağızlı, dışa çekilerek yuvarlatılmış ağızlı ve dışa çekilerek sivriltilmiş ağızlı olmak üzere üç alt tip olarak sınıflandırılmıştır.

2.1.1. A1 Tipi (Kat. No. 1-5; Şek. 1, 1-5)

A tipinin ilk grubunu oluşturan bu alt tip, Perre’de altı örnek ile temsil edilmektedir (Kat. No. 1-5). Bu tipin ağız, dışa çekilmiş ve dışta kesilmiş ya da küt bir şekilde bırakılmış kenara sahiptir. Ağızın üst kısmı genelde düzdür. Bazıları ise üstte hafif sivridir. Bu alt tipte, dört farklı boyun yapısı gözlenmiştir. Ağıza doğru boynun yönelişine göre A1 Tipi; iki örneği ile içe

² KSA A tip örnekler için genel olarak bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B16.4, 7; Orssaud, 1991, Fig. 123.35; Orssaud, 1992, Fig. B2.14; Konrad, 1992, Taf. 11.6-8; Algaze vd., 1994, Fig. 31.J; Bartl, 1996, Fig. 2.1; Gerber, 1996, Fig. 3.10; 4.2; 5.11; 6.1, 10, 21; 7.15-16; Konrad, 2001a, Taf. 86.9-13; Konrad, 2001b, Taf. 5.2; Geyer & Montchambert, 2003, No. 1232, 1366; Abadie-Reynal, 2004, Fig. 2; Knötzele, 2006, Fig. 7.7; Gschwind & Hasan, 2006, Fig. 8.80, 82; 9.83; Abadie-Reynal vd., 2007, Fig. 32; Abadie-Reynal & Martz, 2010, Fig. 3; Reynolds, 2013, Pl. 71.AM395; Haidar-Vela, 2014, ss. 258-259, Fig. 2; Tosun, 2020, ss. 194-195, KS AMP 1 Form 10, Kat. No. 16-17.

eğik³ (A1.1; Kat. No. 1-2; Şek. 1.1.2), bir örneği ile dışa eğik⁴ (A1.2; Kat. No. 3; Şek. 1.3), bir örneği ile içbükey⁵ (A1.3; Kat. No. 4; Şek. 1.4) ve bir örneği ile de dışbükey⁶ (A1.4; Kat. No. 5; Şek. 1.5) olarak ayrılabilir.

Şekil 1: KSA Tip A1

2.1.2. A2 Tipi (Kat. No. 6-23; Şek. 2.1-10, 3.1-8)

A tipinin ikinci grubunu oluşturan bu alt tip, Perre'de 18 örnek ile temsil edilmektedir. Bu tipin ağzı, dışa çekilmiş ve yuvarlatılmış bir şekilde bırakılmış kenara sahiptir. Ağzın üst kısmı genelde ovaldir. Bazıları ise üstte olukludur. Bu alt tipte de A1 tipindeki gibi dört farklı boyun yapısı

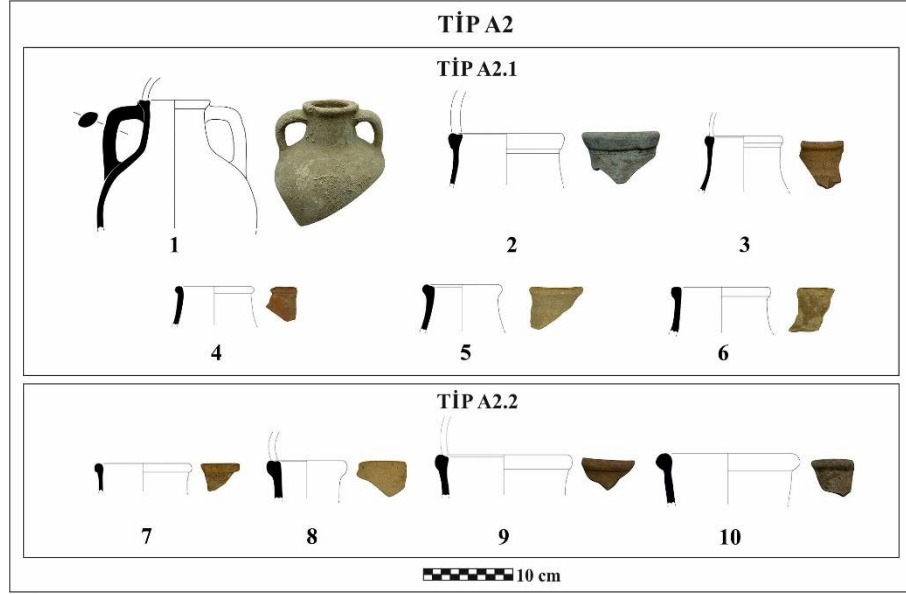
³ Qusair as-Saile örneği için bkz. Mackensen, 1984, Pl. 28.1; Sodini & Villeneuve, 1992, Fig. 3.3; Dülük Baba Tepesi örneği için bkz. Strothenke, 2016, Taf. 17.GbK R63.

⁴ Halabiye-Zenobia örneği için bkz. Orssaud, 1991, ss. 265, 267, Fig. 123.35. Bu örnek, dışta kesilmiş ağız yapısıyla A1.2 Tipine daha uygun olsa da, içe eğik ağız yapısıyla C1 Tipine de benzerdir. Ancak Perre C1 Tipinden farklı olarak ağız içte kalınlaştırılmış değildir. Bu yüzden A1.2 Tipine daha uygundur. Dokuzköy Harabesi için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.15.1.

⁵ Dehes örneği için bkz. Sodini vd., 1980, Fig. 304.Type 4a; Dülük Baba Tepesi örneği için bkz. Strothenke, 2016, Taf. 16.GbK R54.11_112-003.

⁶ Akpınar Köyü için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.16.4; Höyük Mevkii için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.19.14.

gözlenmiştir ve A2 Tipi de altı örneği ile içe eğik⁷ (A2.1; Kat. No. 6-11; Şek. 2.1-6), dört örneği ile dışa eğik⁸ (A2.2; Kat. No. 12-15; Şek. 2.7-10), dört örneği ile içbükey⁹ (A2.3; Kat. No. 16-19; Şek. 3.1-4) ve dört örneği ile de dışbükey¹⁰ (A2.4; Kat. No. 20-23; Şek. 3.5-8) şeklindedir.

Şekil 2: KSA Tip A2.1-2

2.1.3. A3 Tipi (Kat. 24-26; Şek. 3.9-11)

A tipinin üçüncü grubunu oluşturan bu alt tip, Perre’de üç örnek ile temsil edilmektedir. Bu tipin ağzı, dışa çekilmiş ve sıvrılmış bir şekilde bırakılmış kenara sahiptir. Ağzın üst kısmı düzdür. Bu alt tipte, A1 ve A2 tipinden farklı olarak iki farklı boyun yapısı gözlenmiştir. Ağza doğru boyunun yönlenişine

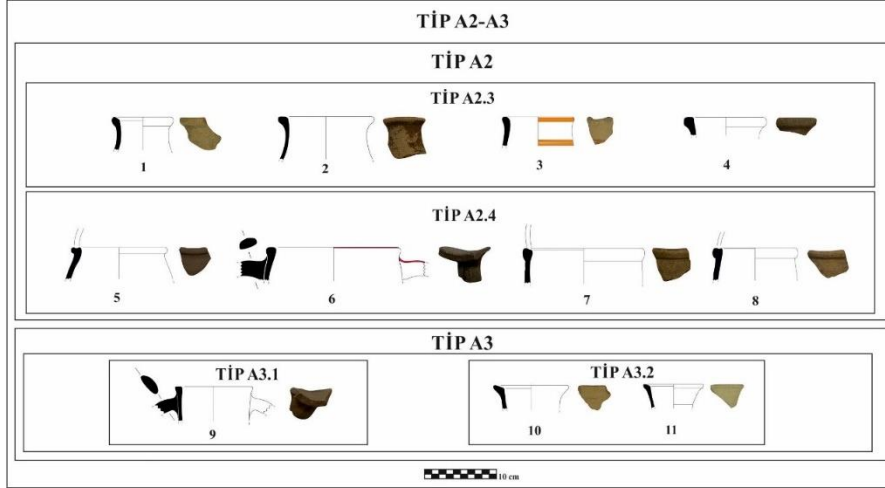
⁷ Dehes örneği için bkz. Sodini vd., 1980, Fig. 304.Type 3; Qusair as-Saila için bkz. Konrad, 2001a, Taf. 85.5; Dülük Baba Tepesi örneği için bkz. Strothenke, 2016, Taf. 16.GbK R54.08_501-008, R55.

⁸ Dehes örneği için bkz. Sodini vd., 1980, Fig. 304.Type 9; Dokuzköy Harabesi için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.15.3; Höyük Mevkii için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.19.16; Şaşkan Büyüktepe için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.25.23.

⁹ Dehes örneği için bkz. Sodini vd., 1980, Fig. 304.Type 8; Qusair as-Saila için bkz. Konrad, 2001a, Taf. 85.2; Doliche örneği için bkz. Besuden, 2004, Abb. 5.5; Dülük Baba Tepesi örneği için bkz. Strothenke, 2016, Taf. 28.07_903-004.

¹⁰ Dülük Baba Tepesi örneği için bkz. Strothenke, 2016, Taf. 16.GbK R56.

göre A3 Tipi, bir örneği ile düz¹¹ (A3.1; Kat. No. 24; Şek. 3.9) ve iki örneği ile de dışa eğik¹² (A3.2; Kat. No. 25-26; Şek. 3.10-11) şeklindedir.

Şekil 3: KSA Tip A2.3-4, A3.1-2

2.2. B Tipi (Kat. No. 27-39; Şek. 4.1-13)

Bu tip, düz ve üstte oluklu ağızlı örneklerden oluşmaktadır¹³. Bu tipten toplam 13 adet örnek mevcuttur. B Tipi, A Tipinden farklı olarak ağız yapısı ile değil yalnızca boyun yapısına göre kendi içinde dört alt tipe ayrılabilir. Ağıza doğru boynun yönelişine göre B Tipi, bir örneği ile düz (B1; Kat. No. 27; Şek. 4.1), üç örneği ile içe eğik¹⁴ (B2; Kat. No. 28-30; Şek. 4.2-4), beş örneği

¹¹ Dülük Baba Tepesi örneği için bkz. Strothenke, 2016, Taf. 28.07_501-004; Şaşkan Büyüktepe için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.25.26.

¹² Dehes örneği için bkz. Sodini vd., 1980, Fig. 304.Type 6; Qusair as-Saila için bkz. Konrad, 2001a, Taf. 85.20, 22-23.

¹³ KSA B tipleri için genel olarak bkz. Harper, 1980, Fig. E69; Mackensen, 1984, Fig. 13.1; 14, 19; Wilkinson, 1990, Fig. B15.1-2, 4, B16.36, B25.27; Taha, 1991, Pl. II.15; Konrad, 1992, Taf. 10.1-2, 4, 7; Bartl, 1996, Fig. 11.4; Gerber, 1996, Fig. 3.7, 9, 4.3-5, 6.19, 22, 8.16, 9.10; Lyonnet, 1996, Fig. 4.4; Konrad, 2001a, Taf. 85.8-11; Konrad, 2001b, Taf. 5.1, 3; Lyonnet, 2001, s. 27; Geyer & Montchambert, 2003, No. 948, 1601, 1298, 1307-1308; Knötzele, 2006, Fig. 7.1-4; Gschwind & Hasan, 2006, Fig. 8.70, 73, 75, 77; Montero-Fenólls, 2006, Fig. 9.Ts.05.B2.154.01, Ts.05.B2.154.05; 10.Ts.05.C.106.01, Ts.05.C.106.04; Abadie-Reynal vd., 2007, Fig. 28.14081-47; Viviers & Vokaer, 2009, s. 117; Abadie-Reynal & Martz, 2010, Fig. 4; Haidar-Vela, 2014, ss. 260-261, Fig. 3.1-4.

¹⁴ Doliche örneği için bkz. Besuden, 2004, Abb. 5.6.

ile dışa eğik¹⁵ (B3; Kat. No. 31-35; Şek. 4.5-9) ve dört örneği ile de dışbükey¹⁶ (B4; Kat. No. 36-39; Şek. 4.10-13) şeklindedir.

2.3. C Tipi (Kat. No. 40-43; Şek. 4.14-17)

Bu tip, içe eğik ağızlı örneklerden oluşmaktadır¹⁷. Bu tipten toplam dört adet örnek mevcuttur. C Tipi, B Tipi gibi yine boyun yapısına göre kendi içinde üç alt tipe ayrılabilir. Ağza doğru boynun yönelişine göre C Tipi, bir örneği ile düz¹⁸ (C1; Kat. No. 40; Şek. 4.14), bir örneği ile içbükey¹⁹ (C2; Kat. No. 41; Şek. 4.15) ve iki örneği ile dışbükey²⁰ (C3; Kat. No. 42-43; Şek. 4.16-17) şeklindedir.

¹⁵ Harabebezikan Höyüğü için bkz. Alp, 2009, Fig. 5. 1-4; Dehes örneği için bkz. Sodini vd., 1980, Fig. 304.Type 7; Tall as-Sinn için bkz. Montero-Fenólls, 2006, Fig. 9.Ts.05.B.115.01, Ts.05.B2.112.05; 10.Ts.05.C.303.02, Ts.05.106.01, Ts.05.106.04; Dülük Baba Tepesi örneği için bkz. Strothenke, 2016, Taf. 17.GbK R61; Dokuzköy Harabesi için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.15.3; Höyük Mevkii için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.19.5; Şaşkan Büyüktepe için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.25.27.

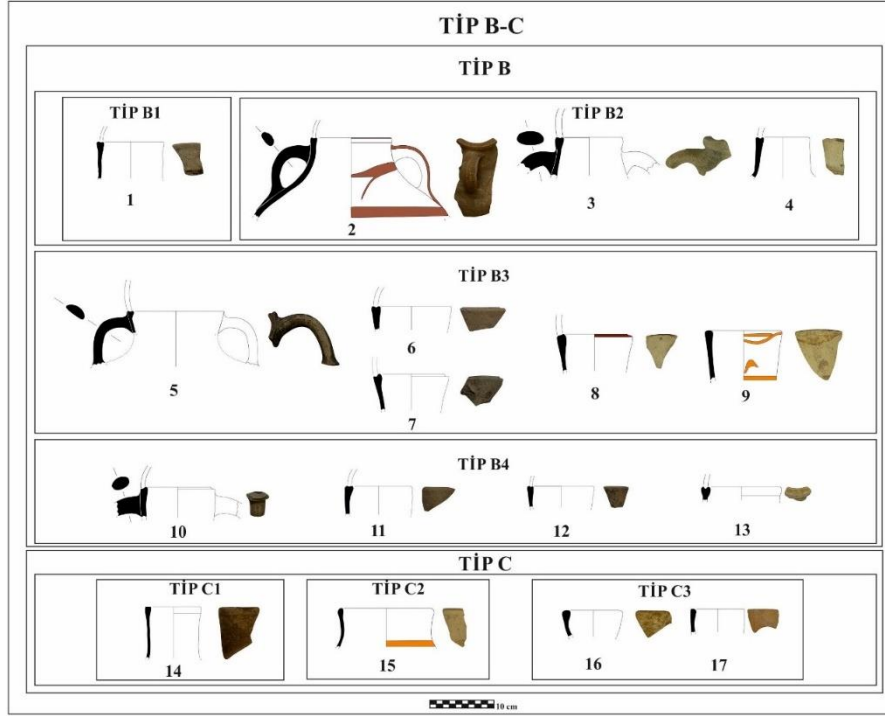
¹⁶ Qusair as-Saila için bkz. Konrad, 2001a, Taf. 85.6-8, 15, 18; Tall as-Sinn için bkz. Montero-Fenólls, 2006, Fig. 9.Ts.05.B2.150.03; 10.Ts.05.C.305.01; Dülük Baba Tepesi örneği için bkz. Strothenke, 2016, Taf. 17.GbK R62; Akpınar Köyü için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.16.10, 25, 29; Höyük Mevkii için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.19.4.

¹⁷ KSA C tipleri için genel olarak bkz. Strothenke, 2016, Taf. 15.Gbk R44-46.

¹⁸ Dülük Baba Tepesi örneği için bkz. Strothenke, 2016, Taf. 15.Gbk R44-45; Qusair as-Saila için bkz. Konrad, 2001a, Taf. 85.10-11.

¹⁹ Dülük Baba Tepesi örneği için bkz. Strothenke, 2016, Taf. 15.Gbk R46, Taf. 28.09_105-003.

²⁰ Dehes örneği için bkz. Sodini vd., 1980, Fig. 304.Type 5; Akpınar Köyü için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B.16.36; Qusair as-Saila için bkz. Konrad, 2001a, Taf. 85.13.

Şekil 4: KSA Tip B-C

3. Hamur, Astar ve Doku

KSA'ların hamur renkleri; sarı, çok soluk kahverengi, açık kahverengi ve gri ağırlıklıdır. Nadiren kırmızı ve tonları da bulunmaktadır (Strothenke, 2011, s. 121; Haidar-Vela, 2014, s. 263; Tosun, 2020, ss. 201-202, 208-209, Grafik 5.8-9, 5.13-14). Perre örneklerinin hamur rengi; 2.5Y 7/6 – 8/6 sarı (Kat. No. 10-11, 13, 16-17, 29-30, 35, 39, 41-42, 47), 2.5Y 7/3-4 – 8/3-4 – 10YR 6/3 soluk kahverengi (Kat. No. 5, 26-28, 31, 33-34, 37-38, 40, 43, 50, 52, 56, 59, 63-65, 70), 10YR 7/3-4 çok soluk kahverengi (Kat. No. 1, 19, 36, 46, 57, 69), 10YR 5/4-5/8 sarımsı kahverengi (Kat. No. 2, 4), 2.5Y 6/3-4 – 10YR 6/4 açık sarımsı kahverengi (Kat. No. 3, 15, 22-23, 49, 51, 54, 61-62, 66), 10YR 6/1 gri (Kat. No. Kat. No. 32), 2.5Y 7/2-10YR 7/1 açık gri (Kat. No. 7, 18, 44, 48, 67-68), 2.5Y 6/6 zeytin sarısı (Kat. No. 25), 2.5YR 4/3-5YR 5/4 kırmızımsı kahverengi (Kat. No. 9, 14), 5YR 6/8 kırmızımsı sarı (Kat. No. 12), 10YR 4/2 koyu grimsi kahverengi (Kat. No. 20), 10YR 5/2 grimsi kahverengi (Kat. No. 21), 10YR 5/3 kahverengi (Kat. No. 24, 60), 7.5YR 5/8 güçlü kahverengi (Kat. No. 43), 2.5Y 5/2 grimsi kahverengi (Kat. No. 55, 58), 2.5Y 5/3 açık zeytin kahverengisi (Kat. No. 53) şeklindedir. Görüldüğü üzere yoğunluğu, sarı ve kahverengi ağırlıklı tonlar oluşturmaktadır.

KSA'ların yüzeyi genelde çok ince astar ile kaplı olup, bunlar genelde hamur renklerine yakın tonlardadır. Yine az da olsa gri ile kırmızının tonlarına da rastlanmaktadır (Haidar-Vela, 2014, s. 263). Ayrıca astarsız örnekleri de oldukça fazladır ve Perre'de 12 adet amphora parçasında astar gözlenmemiş olup, bunların yüzeyinde yalnızca sıvama yapılmış olduğu belirlenmiştir²¹ (Kat. No. 5-7, 10-11, 13, 16-17, 19-20, 39, 42). Perre'deki astar uygulaması yapılmış olduğunu gözlemlediğimiz örnekler; 10YR 7/3-4 çok soluk kahverengi (Kat. No. 1-3, 48-49, 56-57), 2.5Y 7/3-4 – 8/2-3-4 (Kat. No. 15, 22, 27, 29, 31, 33, 36-37, 44-46, 51, 53-54, 58, 61-64, 66, 70), 2.5Y 7/6 – 8/6 – 10YR 7/6 sarı (Kat. No. 18, 23, 25-25, 28, 30, 34-35, 40-41, 47, 55, 65, 67-69), 2.5Y 6/4 – 10YR 6/3-4 açık sarımsı kahverengi (Kat. No. 8, 21, 24, 32, 38, 50, 52, 59), 10YR 6/6 kahverengimsi sarı (Kat. No. 4, 60), 7.5YR 4/3 kahverengi (Kat. No. 12), 7.5YR 6/6 kırmızımsı sarı (Kat. No. 43), 2.5YR 4/6 kırmızı (Kat. No. 14), 5YR 5/6 sarımsı kırmızı (Kat. No. 9) şeklindedir. Görüldüğü üzere astarlı olan örneklerdeki renk yoğunluğu, hamurda olduğu gibi sarı ve kahverengi ağırlıklı tonlardadır.

Hamurda katkı maddesi oldukça fazladır. Hamurunda kireçtaşı, kuvars, mika, demir oksit ve feldispat gibi başlıca katkı maddeleri gözlenmektedir (Haidar-Vela, 2014, 263-264). Perre'de katkı olarak yoğun biçimde kum, taşçık ve kireç tüm örneklerde gözle görülür biçimdedir. Sekiz örnek dışında (Kat. No. 9, 14-15, 19-20, 24, 38, 43) hepsinde yine altın mika katkısına rastlanmıştır²². Kuvars, demir oksit ve feldispat gibi katkılar olduğu düşünülmekle birlikte gözle görülür bir tespit yapılamamıştır. Perre'deki örneklerin dokusu, sık ve gözeneklidir. Yalnızca bir örnek, seyrek dokuya sahiptir (Kat. No. 19). O da muhtemelen pişim aşamasında tam okside olamamasından kaynaklı bir durum olarak yorumlanabilir.

Bugüne kadar KSA'ların üretiminin gerçekleştirildiği net bir atölye tespit edilememiş olursa da büyük olasılıkla Fırat Havzası'ndaki birçok yerleşimde, bu amphoraların üretilmiş olabileceği düşünülmektedir (Vokaer, 2013, s. 593; Haidar-Vela, 2014, ss. 263-264). P. Reynolds, hem Zeugma hem de Humus'ta yaptığı çalışmalarda, katkı olarak iki farklı örnek gözlediğini belirtmektedir. Ona göre; Zeugma'daki örneklerin çok renkli katkılarına karşın, Humus'taki örneklerde gri ve siyah bazalt katkıların yoğun gözlemi, iki farklı üretim merkezine işaret etmektedir²³. Bazı örneklerin iyi pişirilmiş olması, daha kalın ve iyi işçilikli astara sahip olması ile astar üzerine yapılan

²¹ Harabebezikan örnekleri için bkz. Alp, 2009, s. 208, No. 1-20.

²² Altın mika katkısı, Kommagene Bölgesi yerleşimlerinden Perre'ye yakın konumdaki Dülük Baba Tepesi bulgularında da yoğun olarak gözlenmiştir. Bkz. Strothenke, 2011, s. 121.

²³ Reynolds, 2014, s. 61'de bazalt jeolojisinin Humus'un güneybatısındaki bölge ile ilişkili olabileceğini belirterek, ikinci bir üretimin bu bölgede aranabileceğini önermektedir.

boyanın daha özenli bezenmesi gibi sebeplerden, farklı bir atölyede yapılmış olabileceği düşüncesi doğmuştur (Reynolds, 2014, s. 60)²⁴. C. Abadie-Reynal, bu amphoraların Zeugma'da çok sık görülüyor olmasından yola çıkarak üretim yerinin de Zeugma ve çevresinde olabileceğini düşünmüştür. Ardından Zeugma yakınındaki Euphrates Nehri'ndeki kil yataklarından numuneler alıp, kimyasal içeriklerini araştırmıştır. Sonuç olarak Atölye 4 olarak adlandırdığı yerdeki kilin kimyasal analizlerinin Zeugma'daki KSA'lar ile uyumlu olduğunu tespit etmiş ve böylece Zeugma'nın bir üretim merkezi olabileceği de anlaşılmıştır (Abadie-Reynal vd., 2007, ss. 189-192; Abadie-Reynal & Martz, 2010, s. 841). Ancak Euphrates Nehir yatağının mineralleriyle karşılaştırıldığında çeşitli içeriklerin KSA'ların hamuru ile benzer özellikler barındırdığı doğrulandığından, bu amphoranın genellikle Euphrates kökenli olduğu ve Euphrates'e kıyısı olan birçok yerleşim ile ilişkili olabileceği de bir gerçektir (Vokaer, 2013, ss. 592, 595, Fig. 11). Berlin'de G. Schneider'in ve Varşova'da M. Daszkiewicz'in Halabiyye'den ele geçen amphoralarda yapmış oldukları analizlerin sonuçlarına değinen N. Haidar-Vela'da, bu amphoraların Euphrates kökenli olduğunu doğrulamıştır (Haidar-Vela, 2014, s. 263, dipnot 8). Bu sebeple genel olarak KSA'ların Euphrates Bölgesi ile ilişkili örnekler olduğu, ancak şu an için doğrudan bir merkez ile bağdaştırmanın pek mümkün olamayacağı anlaşılmaktadır.

4. Bezeme (Kat. No. 44-70; Şek. 5-6)

Bazı amphora örneklerinde, astar üzerine boya ile yapılmış stilize bezemelerle karşılaşılmaktadır (Strothenke, 2011, s. 121, Farbtaf. 5.1-3, 6.1-7, 7.1-11, 8.1-3; Haidar-Vela & Piéri, 2013, s. 122; Haidar-Vela, 2014, ss. 260, 262, Fig. 4; Tosun, 2020, ss. 204-206). Bunun dışında nadiren tarak ile yapılmış kazıma yiv bezemeli örnekleri de görülebilmektedir (Mango, 2003, s. 314, Fig. 19.7). Boya bezemeli örneklere ilişkin ilk bulgu, F. Sarre ve E. Herzfeld (1920, s. 8, Abb. 383) tarafından 1920 yılında belgelenmiştir. M. Mackensen, Resafa-Sergiopolis çevresindeki buluntulardan yola çıkarak, 1984 yılında KSA'ların boyama şemasını özetlemiş ve bu konuda küçük bir bezeme envanteri de sunmuştur (Mackensen, 1984, ss. 50-52). Sonraki çalışmalar da bu envanteri doğrulamıştır. KSA'larda bezemeler ağırlıklı olarak spiral (Abadie-Reynal vd., 2007, s. 190, Fig. 32; Vokaer, 2013b, ss. 489-490, Fig. 3: 1; Haidar-Vela & Piéri, 2013, Fig. 8.1-6; Haidar-Vela, 2014, Fig. 4-5; Strothenke, 2016, Farbtaf. 11: 2-4, 6-7; Kozbe & Caner, 2019, s. 217, Res. 6), halka (Bavant & Orssaud, 2001, Fig. 5.25; Abadie-Reynal vd., 2007, s. 190, Fig. 31; Vokaer, 2013b, ss. 489-490, Fig. 3.1; Haidar-Vela & Piéri, 2013, Fig. 8.1-6; Haidar-Vela, 2014, Fig. 4-5; Reynolds, 2014, Fig. 9a, AM 17A; Kozbe & Caner, 2019, s. 217, Res. 6) ve dikey ya da yatay şeritler (Vokaer, 2013b, ss. 489-490, Fig. 3.1; Haidar-Vela & Piéri, 2013, Fig. 8.1-6; Haidar-Vela, 2014, Fig.

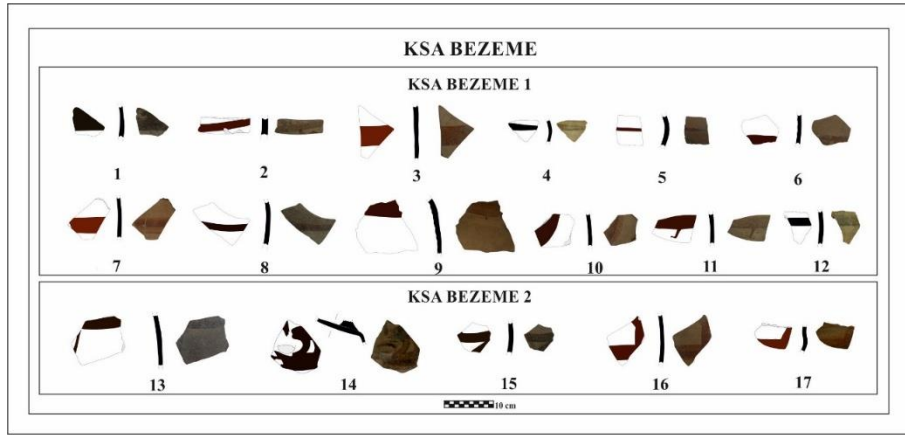
²⁴ P. Reynolds özellikle iki farklı amphora üzerinden bu durumu karşılaştırmıştır. Bkz. Reynolds, 2014, Fig. 9a-b.

4-5; Reynolds, 2014, Fig. 9a, AM16A; Strothenke, 2016, Farbtaf. 11.8; Kozbe & Caner, 2019, s. 217, Res. 6) şeklinde; amphoraların boyun, omuz ve gövde kısımlarında görülmektedir (Reynolds, 2013, Pl. 46-48; Kozbe vd., 2019, ss. 60-67, Kat. No. 1.1-3, 2.1-10, 3.1-10, 4.1-9, Lev. 1-4). Bunun dışında bazı örneklerde nadiren yazıtlara (*titulus pictus*) (Abadie-Reynal vd., 2007, ss. 189-192; Abadie-Reynal & Martz 2010, s. 841; Haidar-Vela, 2014, s. 258; Tosun, 2020, ss. 204-205, Kat. No. 45-49) ve Hristiyanlık sembolü olan haça da (Haidar-Vela & Piéri, 2013, s. 122) rastlanmaktadır. M. Mackensen (1984, Taf. 10.3, 12.4), bunlardan bazılarının meyve desenli, bazılarının ise altı kollu yıldız desenli (1984, Taf. 29.4) olduğunu belgeleyerek, bezeme repertuarına eklemeler yapmıştır (Mackensen, 1984, ss. 50-52). P. Reynolds bezemelerin antikçağda iyi bilinen *akanthus* yaprağı, palmet, hurma dalı ya da üzüm dalı gibi tasvirleri andırsa da, tam olarak tanımlanabilecek bir kompozisyona sahip olmadığını belirtmekte ve belki de amphoraların içeriği hakkında bilgi veren bir detay olabileceğini önermektedir (Reynolds, 2013, s. 113). Bezemede fırça izleri gözlenmekte olup büyük olasılıkla boya yüzeye bir fırça yardımıyla sürülmüştür. Yüzeydeki renk genellikle; kırmızı, kırmızımsı kahverengi, turuncumsu kahverengi ile onlardan daha az gri, siyah ve grimsi kahverengi arasında değişen tonlardadır (Strothenke, 2011, s. 123).

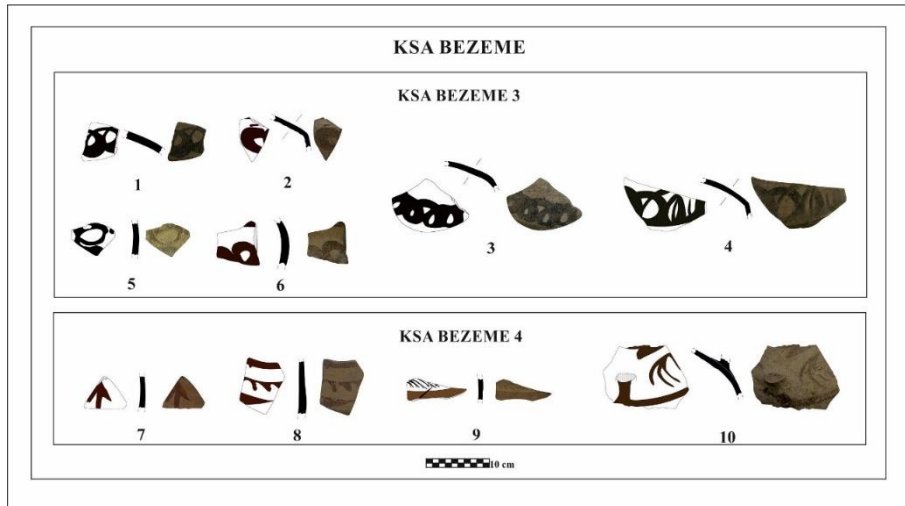
Perre'deki 70 örnekten 33'ünün yüzeyinde boya izine rastlanmıştır. Bu 33 örnekten altısı (Kat. No. 18, 21, 28, 34-35, 41; Şek. 3.3, 3.6, 4.2, 4.8-9, 4.15) tipolojik veri sağlayan amphoraların ağız, boyun, omuz, gövde ve kulp kısmında; 27'si (Kat. No. 44-70; Şek. 5-6) ise omuz ya da gövde kısmında gözlenmiştir. Tipolojik veri sağlayan altı örnekten dördü ağızda yatay bant (Kat. No. 18, 21, 28, 34; Şek. 3.3, 3.6, 4.2, 4.8), üçü boyunda yatay bant (Kat. No. 18, 28, 35; Şek. 3.3, 4.2, 4.8) ya da dalgalı (Kat. No. 28, 35; Şek. 4.2, 4.8), biri boyun-omuz geçişinde yatay bant (Kat. No. 41; Şek. 4.15), ikisi kulp üzerinde dikey bant (Kat. No. 21, 28; Şek. 3.6, 4.2) ve biri de omuz-gövde geçişinde yatay bant şeklinde (Kat. No. 28; Şek. 4.2) gözlenmiştir. Diğer 27 adet boya bezemeli örnekten altısı omuz üzerinde (Kat. No. 57, 61-64, 70; Şek. 5.14, 6.1-4, 6.10), 21'i ise gövde üzerinde (Kat. No. 44-56, 58-60, 65-69; Şek. 5.1-13, 5.15-17, 6.5-9) yer almaktadır. Omuz üzerinde boya bezeme olan altı örnekten biri yatay, dikey ve dalgalı (Kat. No. 57; Şek. 5.14), dördü halka (Kat. No. 61-64; Kat. No. 6.1-4, 6.10) ve biri de yatay banda ek olarak olası bitki (Kat. No. 70; Kat. No. 6.10) bezemelidir. 21 adet gövde üzerinde yer alan boya bezemeli amphoradan, 12'si yatay bant (Kat. No. 44-55; Şek. 5.1-12), dördü hem yatay hem dikey bant (Kat. No. 56, 58-60; Şek. 5.13, 5.15-17), ikisi halka (Kat. No. 65-66; Şek. 6.5-6), biri ok (?) şekilli (Kat. No. 67; Şek. 6.7), biri yatay bantlara ek damla motifli (Kat. No. 68; Şek. 6.8), biri ise yatay banda ek bitki (Kat. No. 69; Şek. 6.9) bezemeli örneklerden oluşmaktadır.

Perre'deki boya bezemeli örneklerin renkleri; 2.5YR 4.6 – 5.6 kırmızı (Kat. No. 18, 46, 50, 52, 57, 59-60), 5YR 5/6 sarımsı kırmızı (Kat. No. 34-35, 70), 10R 3/3 – 2.5YR 3/2 koyu kırmızı (Kat. No. 48, 57, 62), 2.5YR 2.5/2 çok

koyu kırmızı (Kat. No. 58), 2.5YR 4/2 zayıf kırmızı (Kat. No. 58), 7.5YR 4/4 kahverengi (Kat. No. 69), 7.5YR 4/6 güçlü kahverengi (Kat. No. 41), 2.5YR 4/3-4 – 5YR 4/4 kırmızımsı kahverengi (Kat. No. 28, 45, 49, 51, 53-54, 62, 67-68), 2.5YR 3/3 – 5YR 3/2 koyu kırmızımsı kahverengi (Kat. No. 21, 56, 66, 70), 10YR 4/6 koyu sarımsı kahverengi (Kat. No. 69), 10YR 5/4 sarımsı kahverengi (Kat. No. 47), 10YR 4/1 koyu gri (Kat. No. 44), 5YR 3/1 – 10YR 3/1 çok koyu gri (Kat. No. 47, 55) ve 5YR 2.5/1 – 10YR 2/1 siyah (Kat. No. 61, 63-64, 70) şeklindedir. Görüldüğü üzere Perre'deki boya bezemelerin renk skalası; kırmızı, kahverengi, gri ve siyah tonlarından oluşmaktadır. Bazı örneklerde renk geçişleri, fırçanın yoğun ve az uygulandığı alanlara göre değişim göstermektedir. Ayrıca muhtemel oksidasyon aşamasında da bu renk geçişleri daha belirgin hale gelmiş olmalıdır.

Şekil 5: KSA Bezeme 1-2

Şekil 6: KSA Bezeme 3-4

5. Üretim, Dağılım ve İçerik

KSA'lar adından da anlaşılacağı üzere daha çok Kuzey Suriye bölgesinde rastlanan amphoralardır ve Türkiye'nin güneydoğusundaki birçok yerleşimde de son yıllarda tespit edilmiştir²⁵. Bu seramiklerin dağılımını mevcut veriler ışığında en kuzeydoğuda Khabur ile Tigris Nehirleri arasındaki yerleşimlerde de görmek mümkündür (Haidar-Vela, 2014, s. 260)²⁶. Suriye'nin batısında yer alan Doğu Akdeniz sahilinde ya da sahile yakın yerleşimlerde, herhangi bir bulguya henüz rastlanmadığı belirtilmektedir (Pieri, 2005, s. 584; Haidar-Vela & Pieri, 2013, ss. 121-122; Vokaer, 2013, Fig. 11; Vokaer, 2017, s. 785).

KSA'lar genelde çok fazla yerleşim alanında ele geçen bulgular olsa da bunlardan çok azı boyutları hakkında bilgi sağlamaktadır. Dülük Baba Tepesi'nde ele geçen birkaç tüme yakın korunmuş örnek üzerinden bunların ortalama boyutları; ağız çapı 12 cm, boyun çapı ortalama 14 cm, omuz çapı 31 cm, gövde genişliği 36 cm, yüksekliği ise 41 cm olarak ölçülmüştür. Boş ağırlığı 5.25 kg olan amphoranın, kırılmış bölümleri de eklendiğinde ortalama 6 kg olarak hesaplanmıştır. Ayrıca cidar kalınlığı; dip bölgesinde 0.6 cm, gövde bölgesinde yaklaşık 0.8 cm, omuz bölgesinde yaklaşık 0.5 cm ve boyun bölgesinde ise 0.7-1 cm kadar değişkenlik göstermektedir (Strothenke, 2011, ss. 123-124, Abb. 1, Farbt. 5.1). Yine benzer şekilde Dede Harabeleri'nde ele geçen bir başka tam örneğin boyutları; ağız çapı 9 cm, yükseklik ise 35 cm olarak ölçülmüştür (Kozbe vd., 2019, ss. 60-61, Kat. No. 1, Lev. 1.1). Aynı örnek üzerinden dijital çizim programlarından yararlanılarak bakıldığında, Dülük Baba'daki örneğe göre cidar kalınlıkları farklılık göstermektedir. Dede Harabeleri örneği yaklaşık; dip bölgesinde 1.1 cm, gövde bölgesinde 0.8-0.9 cm, omuz bölgesinde 0.8 cm, boyun bölgesinde ise 0.7 cm cidar kalınlığına sahiptir. Ayrıca yaklaşık olarak omuz çapı 24 cm, gövde çapı da 25 cm olarak ölçülmüştür (Kozbe vd., 2019, Lev. 1.1). Hem ağız, omuz ve gövde çapı hem de yükseklik olarak daha küçük boyutlu olan Dede Harabeleri örneği, Dülük Baba örneğine göre daha kalın cidara sahiptir. Bu durum, parçalar halinde ele geçmiş KSA'ların boyutunu ve hacmini hesaplamanın oldukça güç olduğunu göstermektedir. Perre örneklerinde tüm ya da tüme yakın herhangi bir amphora ele geçmemiştir. Ağız çapları 8 ile 16 cm arasında değişkenlik gösteren örneklerin büyük çoğunluğu 8-12 cm arasında değişmektedir. Yine cidar kalınlıkları; boyunda 0.3-0.8 cm (ağırlıklı olarak 0.4-0.6 cm), omuzda

²⁵ Zeugma için bkz. Reynolds, 2013, ss. 112-117, Pl. 46-48. Dülük Baba Tepesi için bkz. Strothenke, 2011; Strothenke, 2016, Taf. 5, 17, 28. Harabebezikan için bkz. Alp, 2009, Fig. 5. Dede Harabeleri için bkz. Kozbe vd., 2019, Lev. 1-4; Kurban Höyük ve çevresi için bkz. Wilkinson, 1990, Fig. B15-17, 19, 21-22, 25. Lidar Höyük ve çevresi için bkz. Gerber, 1996, Fig. 3.7, 9-10, 4.2-5, 5.11, 6.1, 10, 19, 21-22, 7.15-16, 8.16, 9.10. Dara için bkz. Tosun, 2020, Kat. No. 1-49. Zerzevan Kalesi için bkz. Ayus, 2021, Kat. No. 80-81. Nisibis için bkz. Lyonnet, 2001, s. 27.

²⁶ Nisibis'te (Nusaybin) görülen KSA'lar için bkz. Lyonnet 2001, s. 27. Dara'da (Anastasiopolis) görülen KSA'lar için bkz. Tosun 2020, ss. 190-210.

0.6-1 cm (ağırlıklı olarak 0.9 cm), gövde de ise 0.6-0.9 cm (ağırlıklı olarak 0.7-0.8 cm) arasında hesaplanmıştır. Bu da Perre'deki KSA'ların çok farklı boyutlarda üretilmiş olabileceğini göstermektedir.

KSA'nın süslü motiflerinin torba şeklindeki Filistin şarap amphoraları ile (örneğin, Beisan'dan) olan benzerliği, Pieri'nin dikkatini çekmiş ve KSA'ların da şarap depolamak ve taşımak için üretilmiş olabileceğini öne sürmüştür (Pieri, 2005, s. 584). Bu amphoraların yağ (Konrad, 2001b, ss. 164-165; Abadie-Reynal & Martz, 2010) ya da su (Abadie-Reynal vd., 2007, s. 189) materyali olabileceği de önerilmiştir. Halabiyye/Zenobia (Knötzele, 2006, Taf. 7.1-4), Resafa (Mackensen, 1984, Taf. 13.1, Taf. 14.19), Soura ve Dibsi Faraj (Harper, 1980, Fig. E69) ile Dara (Tosun, 2020, Kat. No. 1-49) gibi askeri garnizonlarda bu amphoraların sıklıkla bulunmuş olması, imparatorluğun doğu sınırındaki askeri lojistikle (*annona militaris*) ilişkili olduğunu düşündürmektedir (Pieri, 2005, s. 586; Vokaer, 2013, s. 593; Vokaer, 2017, s. 785). Suriye'deki ordunun günlük tüketim maddesi olduğu bilinen Suriye şarabının tedarik edilmesinde, bu amphoraların kullanılmış olduğu olası görünmektedir. Özellikle Suriye'nin kıyı kesimlerinden iç kesimlere doğru gidildikçe Geç Roma-Erken Bizans'ın askeri lojistiğinde de önemli bir yer edinmiş olduğu bilinen LRA 1 Amphoralarının seyrek ya da neredeyse hiç görülmediği yerleşimlerde mevcuttur²⁷. Reynolds, Kuzeydoğu Suriye'de bilhassa Halep'in kuzeydoğusunda yer alan Jabbul Ovası'nda gerçekleştirilen yüzey bulgusu seramikleri yorumlarken, bu duruma dikkat çekmiş ve bölgede neredeyse yalnızca KSA'ların varlığına işaret etmiştir (Reynolds, 2005, s. 566, Pl. 21.158-159). Ayrıca Reynolds, Zeugma örneklerini incelerken de varyantlar arasında bağların olduğunu, ancak yine de en az iki farklı atölyenin olması gerektiğini savunmaktadır (Reynolds, 2013, s. 113). Bu da Suriye'deki yerel üretici ve zanaatkar kesimin bölgeye olan katkısını gözler önüne sermektedir (Haidar-Vela, 2014, s. 268).

Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'nde bu şarabın daha çok garnizonlarda yoğun olarak tüketildiği algısına karşın, özellikle 7. yüzyıl ile birlikte kırsalda yaşayan sivil halka da dağıtıldığı düşünülmektedir. Bunu destekleyen önemli kanıtlar, Arap-İslam fetihlerinden sonrada bazı yerleşimlerde halen bu seramiklerin üretiminin devam ediyor olmasıdır. Bu da Kuzey Suriye'deki tarımsal faaliyetlerin önemli oranda, İslami Dönem'de de devam ettiğini göstermektedir. Askeri ihtiyacı karşılamının ötesinde bu amphora bulguları, bölge genelindeki (Suriye ve Mezopotamya) üretimin bölgeyi etkileyen tüm zorluklara rağmen, dinamik bir şekilde devam etmiş olduğunu ortaya koymaktadır (Pieri, 2005, s. 587). Bunu destekleyen en önemli kanıtlardan biri, bu amphoraların Nisibis'te, kentin Sasani egemenliği

²⁷ Perre'de yapılan kazı çalışmalarında da LRA 1 Amphoraları çok sınırlı sayıda gözlenmiştir.

altında olduğu bir dönemde kullanılmış olmasıdır. Bu amphoraların Nisibis'te gözlenmesi, büyük olasılıkla kentin şarap ithal etmiş olabileceğini düşündürmektedir ve bu durum, KSA'ların yalnızca askeri lojistikle ilişkili olmayıp, ayrıca ticari bir ürün olduğunu da desteklemektedir (Lyonnet, 2001, s. 27). Hem garnizon noktalarında hem kırsal yerleşim birimlerinde hem de Suriye'nin Geç Roma-Erken Bizans kontrolü dışındaki bir yerleşim olan Nisibis'te bu amphoraların görülmesi, askeri lojistik yanı sıra ticari bir meta olduğunu da göstermektedir. Bir diğer olasılık, önce askeri lojistiğe bağlı olarak garnizon noktalarına ve ardından da sonraki süreçte hem kırsal hem de diğer başka yerleşimlere de ticari amaçlı dağıtımın yapılmış olabileceğidir. Bu anlamda Perre örnekleri, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'nin önemli garnizonlarından olan Zeugma ve Samosata yerleşimlerinin arasında kalması açısından daha çok askeri lojistik ile bağlantılı örnekler olarak yorumlanabilir. 3. yüzyıl ortalarında gerçekleşen Sasani saldırıları sonucu, muhtemelen 3. yüzyıl sonları ile 4. yüzyıl başlarında bilhassa Kommagene Bölgesini'de kapsayan (Kuzeydoğu Suriye Bölgesi ağırlıklı) *Euphratensis (Augusta)* adlı yeni bir eyalet oluşturulmuştur (Jones, 1964, s. 44). Ağırlıklı olarak Kuzeydoğu Suriye Bölgesi'ndeki teşkilatlanmayı yeniden oluşturmak amaçlı kurulduğu düşünülen bu eyalette (Jones, 1964, ss. vii, 44, 167, 224, 354, 385, 400, 609, 631, 706, 881, 883), merkez ile kırsal yerleşimler arasındaki bağları arttırmak amaçlı dinamik bir lokal ticaret ağı oluşturulduğu düşünülmektedir (Blömer vd., 2021, s. 272-274). Bu da 7. yüzyıl ikinci çeyreği ortalarına kadar (İslam akınları) bölgede, Erken Bizans kontrolündeki lojistiğe işaret etmektedir ve hatta Emevi Dönemi'nde de büyük olasılıkla bu lojistik ağının kırsalda devam etmiş olabileceği de öngörülmektedir (Strothenke, 2016, ss. 265-272). 3. yüzyıl ortalarından önce Perre; Roma ile Parthlar arasında doğal bir sınır olan Fırat Nehri boyunca konumlanmış olan Melitene'deki *Legio XII Fulminata*, Samosata'daki *Legio XVI Flavia Firma* ve Zeugma'daki *Legio III Scythica* lejyonları ile bağlantılı bir konumda yer almaktaydı (Blömer vd., 2021, ss. 270-272; Doğan, 2021, ss. 379-382). Büyük olasılıkla *Euphratensis (Augusta)* Eyaleti'nin bir parçası olduğu süreçte de aynı bağlantı noktası konumunu koruyor olmalıydı. Perre'de çok fazla sayıda şarap işliğı ile karşılaşılması (Yağız vd., 2022, ss. 147-148; Yağız, 2024), bir olasılık amphoraların üretim merkezinin burası olma ihtimalini de akla getirmektedir. Ancak bunun için henüz yeterli veri mevcut değildir. Yine de bu amphoraların içindeki ürünle dağılımı sonrası, ikincil kullanımlarda uzun yıllar şarap depolama amaçlı tekrar tekrar Perre'de kullanıldığı daha muhtemel görünmektedir.

6. Tarihlendirme

D. Pieri, bu amphoraların çoğunlukla 6.-7. yüzyıllar bağlamında bulunduklarını belirtmiştir (Pieri, 2005). M. Mackensen üretimin 4. ile 7. yüzyıllar arasında olduğunu öne sürmüştür (Mackensen, 1984, ss. 37, 50-52). D. Orssaud Halabiyya'daki örnekleri, Erken Bizans ve Emevi Dönemlerine

(7-8. yüzyıllar) tarihlenmektedir (Orssaud, 1991, ss. 265, 267, Taf. 123.35). M. Konrad, üretimin ağırlıklı olarak 5-8. yüzyıllara tarihlendiğini önermiştir (Konrad, 2001a, ss. 77-78). Qusair al-Saile’de 4. yüzyıl başlarına tarihlendiği düşünülen bir yapının temel katmanlarında KSA’nın bir parçası da ele geçmiş ve üretimin 4. yüzyılda başlamış olabileceği düşünülmüştür (Mackensen, 1984, s. 50; Konrad, 2001a, s. 77, Taf. 85.12). C. Abadie-Reynal, A. S. Martz ve A. Cador, bu amphoraların 5. yüzyıldan en az 8. yüzyıla kadar üretilmiş olabileceğini düşünmektedirler (Abadie-Reynal vd., 2007, s. 189). Ayrıca 5. ve 6./7. yüzyıllar arasında tipoloji ve süslemelerde bir evrim olabileceğini de önermişlerdir (Abadie-Reynal vd., 2007, s. 189). Buna karşın, bezemenin kronolojik olarak gelişiminin takip edilebildiği net bir veri sunulamamıştır (Strothenke, 2011, s. 121). Ancak Konrad, KSA’lar üzerindeki süslemelere ilişkin incelemelerinde, bu amphoralarda yer alan bitkisel bezeme şeması olarak gözlemlediği dekorasyonu, İslami Döneme özgü olarak yorumlamış ve Erken İslami Dönem içerisinde de üretilmiş olabileceğini öne sürmüştür (Konrad, 2001a, ss. 68-69). Bezeme şemasında olduğu gibi tipolojik olarak da net bir biçimde gelişimini gösteren bir öneri tam olarak sunulamamıştır. Reynolds’un Zeugma ile Humus örneklerini karşılaştırdığı ve katkılarının farklılığından yola çıkarak farklı üretim merkezlerine işaret ettiği çalışmasında da tipolojik olarak net bir ayırmadan bahsetmediği anlaşılmaktadır (Reynolds, 2014, ss. 60-61, Fig. 9a-b). Tipoloji önerisinde bulunduğu çalışmalarında da Reynolds, kronolojik olarak bir gelişimin olabileceği hususunda pek fazla ayrıma gidememiş ve genel olarak KSA’ları 6.-7. yüzyıllara tarihlemiştir (Reynolds, 2005, Pl. 21.158-160). E. Strothenke, Gaziantep Dülük Baba Tepesi’nde ele geçen KSA’ları, diğer tarihleyici bulgular ile birlikte 5.-7. yüzyıllara tarihlenmektedir (Strothenke, 2011, s. 122). Harabebezikan’daki KSA’lar, genelde 5. yüzyıl ikinci yarısı ile 6. yüzyıl ilk yarısına tarihlenen Geç Roma C seramikleri (PRSW) ile birlikte ele geçtiğinden bu dönem ile ilişkili olarak yorumlanmıştır (Alp, 2009, s. 206). Dede Harabeleri’nde ele geçen KSA’lar, Geç III-II olarak adlandırılan 5.-7. yüzyıllara tarihlenen tabakalar ile ilişkilendirilmiştir (Kozbe vd., 2019, ss. 56, 60-67, 259, Kat. 1.1-3, 2.1-10, 3.1-10, 4.1-9, Lev. 1-4). Dara’da çoğunlukla bu amphoralar, yerleşimin sınır garnizonu olduğu 5. yüzyıl sonları ile 6. yüzyıl üçüncü çeyreği arasına ait kontekstlerde de yoğun olarak gözlenmiştir (Tosun, 2020, 193-197). Ayrıca 5. yüzyıl sonlarına tarihlenen kontekstlerin altında da ele geçmiştir (Tosun, 2020, 205). Bu sebeple Dara’da 5.-6. yüzyıllara ait kontekstler ile belgelenmiştir. KSA’lar her ne kadar daha dar bir tarih aralığına yerleştirilmek istense de, geniş kapsamda 4.-8. yüzyıllara tarihlenmektedir.

Perre bulgusu KSA’lar, kazılar sırasında tarihlenebilir kontekstlerle doğrudan ilişkilendirilememiştir. Perre’deki kazılarda en erken MÖ 1. yüzyıl, en geç ise MS 6.-7. yüzyıllara tarihlenen bulgular ele geçmiştir. Her ne kadar üç ayrı mimari tabaka belirlenmiş olsa da yıkım sonrasında yeniden inşanın hemen yapılmış olması, eski mimarinin bir bölümün yeni inşa sürecinde tekrar

kullanılmış olması gibi nedenlerden dolayı seramikler üzerinden bu tabakaları ayırtırmak mümkün olamamıştır. Mimari yapı kalıntıları, daha çok MS 3.-7. yüzyıllara işaret etmektedir. Ayrıca MS 602-610 yıllarına tarihlenen altın Phocas sikkesi yerleşimin 7. yüzyılın başlarında devam ettiğini göstermesi açısından önemlidir (Yağız vd., 2024, s. 424). MÖ 1. ile MS 2. yüzyıllara tarihlenen az sayıdaki seramik buluntusu, herhangi bir mimari yapı ile bulgular net olarak ilişkilendirilememiştir. Bu mimari yapılarda, bazı ekleme ve onarım izleri mevcuttur. Bu durum büyük olasılıkla 3.-4. yüzyıllara ait bir evre ile 5.-7. yüzyıllara ait ikinci bir başka evrenin izine işaret etmektedir (Yağız vd., 2023, 343-347). KSA'ların kazılarda bilhassa en üst katmanda daha yoğun ele geçmesi, yerleşimin en geç evresi ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca kazı yapılan alanda İslami Döneme ait henüz sağlıklı bir veri (seramik, sikke vb.) kaydedilememiş olunması da, en azından Perre için bu seramiklerin 7. yüzyıl ikinci yarısı ile 8. yüzyıllara tarihlenebilmesi hususunda çekimser kalınmasını gerektirmiştir. Ancak diğer yakın yerleşmelerde KSA'ların birçok İslami Döneme ait bulgular ile birlikte ele geçmiş olması, en azından 7. yüzyıl ilk yarısında bu amphoraların Perre'de de kullanılmış olabileceği düşüncesine sevk etmektedir. Dolayısıyla bu da Perre'deki KSA'ların literatürde de eşdeğer bir tarih aralığı sunan, 5.-7. yüzyıllarda kullanılmış olduğunu ortaya koymaktadır.

7. SONUÇ

KSA'lar uzun yıllardır üzerine tartışmaların olduğu, ancak belli bir bölgede gözlenen örnekler olduğu için de sınırlı çalışmalara konu olmuş bir materyaldir. Tipoloji konusunda önerilerin olmasına karşın, yeni kazılar ışığında güncellemelerin de süreç içerisinde yeniden ele alınmasına ihtiyaç vardır. Özellikle tüm ya da tümlenebilir örneklerin gün yüzüne çıkarılmasıyla bu durum daha da netleşecektir. Perre'de tüm ya da tümlenebilir örnekler, maalesef henüz ele geçmiş değildir. Ancak tipoloji hususunda mevcutta yapılmış örnekleri desteklemektedir. Buna ek olarak mevcut tipoloji önerilerine, alt tipler sunacak kadar çok sayıda örnek ele geçmiştir. Bu doğrultuda ağız yapısına göre A, B ve C olarak sınıflandırılan tipleri, ayrıca kendi içinde hem ağız hem de boyun yapılarına göre alt tiplere bölmek mümkün olmuştur. Bu sınıflandırma, en azından hangi alt tipin Perre'de daha yoğun olduğunu anlamamıza yardımcı olmuştur. Daha sonra mevcut örnekler ile yapılan karşılaştırma ile de bölgesel olarak yoğunluğun, Perre'de de karşılığının olduğunu göstermiştir. Bilhassa bu duruma genel olarak dikkat çekmiş olan Pieri ve Haidar-Vela'nın A tipinin genel olarak daha yoğun, B tipinin ondan daha az yoğun ve C tipinin ise daha az olduğu önerisi, Perre'de de net bir şekilde gözlenmiştir. Buna ek olarak en fazla gözlenen A tipin, alt tiplerinden A2 tipi Perre'de en çok görünen örnek olarak belirlenmiştir.

KSA'lar ağırlıklı olarak sarı ve kahverenginin açık tonlarında hamura sahiptir ve Perre'de de bu renk hamura sahip örnekler yoğunluktadır. Ancak nadiren de olsa kırmızı renk tonlarında örneklerin olduğu da gözlenmiştir.

(Kat. No. 9, 14; Şek. 2.4, 2.9). Bu durum, henüz kesin bir üretim atölyesi bilinmeyen KSA'ların birden fazla atölyede üretilmiş olabileceğini göstermesi bir yana, talebin yoğunluğundan kaynaklı zaman zaman dönemin mevcut atölyelerine ek olarak, belki de dönemsel ek atölyelerin de faaliyet göstermiş olabileceğini düşündürmektedir. Elbette bunu desteklemesi için farklı özellik sunan bulguların artması ve bunun da arkeometrik analizler ile desteklenmesi gerekmektedir. Astar, her örneğin yüzeyinde olmamakla birlikte (Kat. No. 5-7, 10-11, 13, 16-17, 19-20, 39, 42; Şek. 1.5, 2.1-2, 2.5-6, 2.8, 3.1-2, 3.4-5, 4.13, 4.16), olan örneklerin de ağırlıklı olarak hamura yakın renklerde olduğunu belirtmek mümkündür. Doku özelliği genellikle sık ve gözenekli olup, katkı da ağırlıklı kum, kireç ve taşçıktır. Buna ek olarak az sayıda örnekte rastlanılmamış olursa da, altın mika da en yoğun gözlenen katkılardandır.

KSA'larda sıkça karşılaşılan boya bezemeler, Perre'de de yoğun şekilde gözlenmiştir. Boyalı örneklerin birçoğu amphoraların omuz ve gövde üzerinde (Kat. No. 44-70; Şek. 5-6), az sayıda örneklerin ise ağız (Kat. No. 18, 21, 28, 34-35; Şek. 3.3, 3.6, 4.2, 4.8-9), boyun (Kat. No. 18, 28, 35, 41; Şek. 3.3, 4.2, 4.9, 4.15) ve kulp (Kat. No. 21; Şek. 3.6) kısımlarında gözlenmiştir. Boya renkleri ağırlıklı olarak kırmızı, kahverengi ve siyahtır. Az sayıda turuncu ve açık kahverengi tonlarına da rastlanmıştır. Boya bezemeler, fırça ile yatay ve dikey şeritler (Kat. No. 18, 21, 28, 34-35, 41, 44-60, 68-70; Şek. 3.3, 3.6, 4.2, 4.8-9, 4.15, 5.1-17), birbirine bağlı halkalar (Kat. No. 61-66; Şek. 6.1-6) şeklindedir. Buna ek olarak nadiren damlayı andıran bir motif (Kat. No. 68; Şek. 6.8), bir ağacın dallarını andıran bir motif (Kat. No 69; Şek. 6.9) ve oku andıran bir motif (Kat. No. 67; Şek. 6.7) şeklinde de kompozisyonlara sahiptir.

Perre, Suriye-Mezopotamya, Armenia, Kappadokia ve Kilikia arasında önemli bir kavşak noktasıdır. Bu da özellikle Melitene, Samosata ve Zeugma gibi önemli askeri yerleşimlere olan konumu sebebiyle Perre'ye önemli bir avantaj sağlamış olmalıdır. Kentte ortaya çıkarılmış olan işlikler sayesinde, şarap üretiminin varlığı da ortaya konmuştur. Bu durum, henüz yalnızca Perre'nin talebi olan şarabın mı yalnızca burada üretildiğini, yoksa Perre'nin diğer yerleşimlere şarap tedarikçisi olarak mı hizmet ettiğini sorgulatmaktadır. Henüz kazılacak alanın oldukça fazla olması bu konuda net bir fikir beyan etmemizi mümkün kılmamaktadır. Ancak bahsi geçen önemli askeri yerleşimlerin kavşak noktasında olan konumu, Perre'nin şarap tedarikçisi olma olasılığını muhtemel kılmaktadır. Bu bakış açısıyla şarap üretimi yanı sıra, bu şarabın sevkiyatı için amphoraların da burada üretilmiş olabileceği öngörülebilmektedir. Genel olarak form ve bezeme prensibi açısından diğer bölgelerde tespit edilen KSA'lar ile paralel olmasının yanı sıra ağız ve boyun yapısı ile cidar kalınlığındaki farklılıklar yerel bir üretim düşüncesini güçlendirmektedir. Elbette bunun belirlenebilmesi için daha fazla arkeolojik ve arkeometrik çalışmanın yapılması gerekmektedir.

8. Katalog

Kat. No.	Kazı No.	Ölçüler	Hamur Rengi	Astar Rengi	Tip	Boya Rengi	Doku	Katı
1	AAN 3	Y.: 3.5 cm A.Ç.: 11 cm C.K.: 0.3 cm	10YR 7/4 (very pale brown)	10YR 7/3 (very pale brown)	A1.1	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
2	AAO 11	Y.: 12 cm A.Ç.: 9 cm C.K.: 0.4 cm	10YR 5/4 (yellowish brown)	10YR 7/3 (very pale brown)	A1.1	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
3	AAE 5	Y.: 5 cm A.Ç.: 10 cm C.K.: 0.4 cm	10YR 6/4 (light yellowish brown)	10YR 7/4 (very pale brown)	A1.2	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
4	AAD 17	Y.: 4.5 cm A.Ç.: 11 cm C.K.: 0.4 cm	10YR 5/8 (yellowish brown)	10YR 6/6 (brownish yellow)	A1.3	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
5	ABJ 1	Y.: 3.5 cm A.Ç.: 12 cm C.K.: 0.5 cm	2.5Y 8/3 (pale brown)	–	A1.4	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah taşçık
6	AIL 21	Y.: 13.5 cm A.Ç.: 8 cm C.K.: 0.4 cm	2.5Y 7/3 (pale brown)	–	A2.1	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
7	ACS 2	Y.: 5.3 cm A.Ç.: 12 cm C.K.: 0.3 cm	2.5Y 7/2 (light gray)	–	A2.1	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah taşçık
8	AAL 10	Y.: 5.5 cm A.Ç.: 8 cm C.K.: 0.3 cm	2.5Y 4/3 (olive brown)	2.5Y 6/4 (light yellowish brown)	A2.1	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
9	AGY 2	Y.: 4.3 cm A.Ç.: 8 cm C.K.: 0.4 cm	5YR 5/4 (reddish brown)	5YR 5/6 (yellowish red)	A2.1	–	Sık gözenekli ve	Kum, kireç, beyaz taşçık
10	ADG 6	Y.: 4.8 cm A.Ç.: 8 cm C.K.: 0.5 cm	2.5Y 7/6 (yellow)	–	A2.1	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
11	AED 3	Y.: 5 cm A.Ç.: 10 cm C.K.: 0.5 cm	2.5Y 7/6 (yellow)	–	A2.1	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
12	ADY 3	Y.: 3.4 cm A.Ç.: 10 cm C.K.: 0.3 cm	5YR 6/8 (reddish yellow)	7.5 YR 4/3 (brown)	A2.2	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
13	ADG 2	Y.: 4.2 cm A.Ç.: 8 cm C.K.: 0.7 cm	2.5Y 7/6 (yellow)	–	A2.2	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
14	AAE-27	Y.: 4.7 cm A.Ç.: 14 cm C.K.: 0.6 cm	2.5YR 4/3 (reddish brown)	2.5 YR 4/6 (red)	A2.2	–	Sık gözenekli ve	Kum, kireç, siyah taşçık
15	AAE 13	Y.: 5.7 cm A.Ç.: 14 cm C.K.: 0.8 cm	2.5Y 6/3 (light yellowish brown)	2.5 Y 7/4 (pale brown)	A2.2	–	Sık gözenekli ve	Kum, kireç, beyaz taşçık
16	AFJ 9	Y.: 4.2 cm A.Ç.: 8 cm C.K.: 0.4 cm	2.5Y 7/6 (yellow)	–	A2.3	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
17	AAN 6	Y.: 6.4 cm A.Ç.: 12 cm C.K.: 0.4 cm	2.5Y 7/6 (yellow)	–	A2.3	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
18	ACE 13	Y.: 3.5 cm A.Ç.: 10 cm C.K.: 0.4 cm	2.5Y 7/2 (light gray)	2.5Y 7/6 (yellow)	A2.3	2.5YR 5/6 (red)	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
19	AAG 22	Y.: 2 cm A.Ç.: 11 cm C.K.: 0.5 cm	10YR 7/3 (very pale brown)	–	A2.3	–	Seyrek gözenekli (caillak) ve	Kum, kireç, siyah-beyaz taşçık
20	AAB 40	Y.: 4.6 cm A.Ç.: 13 cm C.K.: 0.6 cm	10YR 4/2 (dark grayish brown)	–	A2.4	–	Sık gözenekli ve	Kum, kireç, siyah-beyaz taşçık
21	AAB 49	Y.: 4.6 cm A.Ç.: 16 cm C.K.: 0.4 cm	10YR 5/2 (grayish brown)	2.5Y 6/3 (light yellowish brown)	A2.4	2.5YR 3/3 (dark reddish brown)	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
22	AAD 32	Y.: 4.8 cm A.Ç.: 16 cm C.K.: 0.5 cm	2.5Y 6/3 (light yellowish brown)	2.5Y 7/4 (pale brown)	A2.4	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
23	AAE 20	Y.: 4.6 cm A.Ç.: 11 cm C.K.: 0.5 cm	2.5Y 6/4 (light yellowish brown)	2.5Y 7/6 (yellow)	A2.4	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
24	AAD 28	Y.: 4.9 cm A.Ç.: 10 cm C.K.: 0.3 cm	10YR 5/3 (brown)	2.5Y 6/4 (light yellowish brown)	A3.1	–	Sık gözenekli ve	Kum, kireç, siyah-beyaz taşçık
25	ACD 7	Y.: 3.1 cm A.Ç.: 10 cm C.K.: 0.4 cm	2.5Y 6/6 (olive yellow)	2.5Y 7/6 (yellow)	A3.2	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
26	ABB 1	Y.: 3.7 cm A.Ç.: 8 cm C.K.: 0.2 cm	2.5Y 8/4 (pale brown)	2.5Y 8/6 (yellow)	A3.2	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
27	AAE 30	Y.: 6 cm A.Ç.: 10 cm C.K.: 0.4 cm	2.5Y 7/3 (pale brown)	2.5Y 7/4 (pale brown)	B1	–	Sık gözenekli ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık

28	AAD 36	Y.: 13 cm A.Ç.: 12 cm C.K.: 0,7 cm	2,5Y 7/4 (pale brown)	2,5Y 7/6 (yellow)	B2	2,5 YR 4/4 (reddish brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
29	AFG 1	Y.: 6 cm A.Ç.: 10 cm C.K.: 0,6 cm	2,5Y 7/6 (yellow)	2,5Y 7/4 (pale brown)	B2	–	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
30	ACE 9	Y.: 7,6 cm A.Ç.: 8 cm C.K.: 0,5 cm	2,5Y 7/6 (yellow)	2,5Y 8/6 (yellow)	B2	(?) 2,5Y 7/6 (yellow)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
31	AAD 24	Y.: 9 cm A.Ç.: 14 cm C.K.: 0,3 cm	2,5Y 7/3 (pale brown)	2,5Y 7/4 (pale brown)	B3	–	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
32	AAD-6	Y.: 3,7 cm A.Ç.: 12 cm C.K.: 0,6 cm	10YR 6/1 (gray)	10YR 6/4 (light yellowish brown)	B3	–	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
33	AAB 9	Y.: 5,8 cm A.Ç.: 11 cm C.K.: 0,5 cm	2,5Y 7/3 (pale brown)	2,5Y 7/4 (pale brown)	B3	–	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah taşçık
34	ABB 2	Y.: 5,8 cm A.Ç.: 11 cm C.K.: 0,4 cm	2,5Y 7/4 (pale brown)	2,5Y 7/6 (yellow)	B3	5YR 5/6 (yellowish red)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
35	ABI 1	Y.: 8 cm A.Ç.: 11 cm C.K.: 0,6 cm	2,5Y 7/6 (yellow)	2,5Y 8/6 (yellow)	B3	5YR 5/6 (yellowish red)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
36	AAB 31	Y.: 5,3 cm A.Ç.: 11 cm C.K.: 0,6 cm	2,5Y 7/3 (pale brown)	2,5Y 7/4 (pale brown)	B4	–	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
37	AAB 36	Y.: 3,9 cm A.Ç.: 10 cm C.K.: 0,5 cm	2,5Y 7/3 (pale brown)	2,5Y 7/4 (pale brown)	B4	–	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
38	AAB 30	Y.: 3,3 cm A.Ç.: 10 cm C.K.: 0,3 cm	10YR 6/3 (pale brown)	10YR 6/4 (light yellowish brown)	B4	–	Sık gözenekli	ve	Kum, kireç, beyaz taşçık
39	ABB 9	Y.: 2 cm A.Ç.: 12 cm C.K.: 0,6 cm	2,5Y 8/6 (yellow)	–	B4	–	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
40	AAL 9	Y.: 9,4 cm A.Ç.: 8 cm C.K.: 0,4 cm	2,5Y 7/4 (pale brown)	2,5Y 7/6 (yellow)	C1	–	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
41	ABY 4	Y.: 6,5 cm A.Ç.: 14 cm C.K.: 0,5 cm	2,5Y 7/6 (yellow)	2,5Y 8/6 (yellow)	C2	7,5YR 4/6 (strong brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
42	ABU 2	Y.: 3,8 cm A.Ç.: 8 cm C.K.: 0,5 cm	2,5Y 7/6 (yellow)	–	C3	–	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
43	ABB 19	Y.: 3,5 cm A.Ç.: 8 cm C.K.: 0,5 cm	7,5YR 5/8 (strong brown)	7,5YR 6/6 (reddish yellow)	C3	–	Sık gözenekli	ve	Kum, kireç, siyah-beyaz taşçık
44	AAB 4	Y.: 5,4 cm G.: 6 cm C.K.: 0,6 cm	2,5Y 7/2 (light gray)	2,5Y 7/3 (pale brown)	–	10YR 4/1 (dark gray)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
45	AAB 34	Y.: 2,8 cm G.: 10,2 cm C.K.: 0,9 cm	2,5Y 7/3 (pale brown)	2,5Y 7/4 (pale brown)	–	2,5YR 4/3 (reddish brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
46	AAM 12	Y.: 9 cm G.: 6,2 cm C.K.: 0,7 cm	2,5Y 7/3 (pale brown)	2,5Y 7/4 (pale brown)	–	2,5YR 4/6 (red)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah taşçık
47	ACE 11	Y.: 4,4 cm G.: 5,5 cm C.K.: 0,6 cm	2,5Y 7/6 (yellow)	2,5Y 8/6 (yellow)	–	10YR 5/4 (yellowish brown) – 5YR 3/1 (very dark gray)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
48	AAB 20	Y.: 5,8 cm G.: 5 cm C.K.: 0,9 cm	10YR 7/1 (light gray)	10YR 7/4 (very pale brown)	–	10R 3/3 (dusky red)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
49	AAE 17	Y.: 5 cm G.: 7,5 cm C.K.: 0,7 cm	10YR 6/4 (light yellowish brown)	10YR 7/4 (very pale brown)	–	5YR 4/4 (reddish brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
50	AAM 14	Y.: 7,8 cm G.: 5 cm C.K.: 0,7 cm	10YR 6/3 (pale brown)	10YR 6/4 (light yellowish brown)	–	2,5YR 4/6 (red)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
51	AAB 27	Y.: 8,5 cm G.: 10 cm C.K.: 0,8 cm	2,5Y 6/3 (light yellowish brown)	2,5Y 7/3 (pale brown)	–	2,5YR 4/3 (reddish brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
52	AAE 25	Y.: 9,8 cm G.: 11,5 cm C.K.: 0,7 cm	10YR 6/3 (pale brown)	10YR 6/4 (light yellowish brown)	–	2,5YR 4/6 (red)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
53	AAO 15	Y.: 7,7 cm G.: 7,5 cm C.K.: 0,7 cm	2,5Y 5/3 (light olive brown)	2,5Y 7/4 (pale brown)	–	2,5YR 4/4 (reddish brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
54	AAG 15	Y.: 4,8 cm G.: 7,8 cm C.K.: 0,7 cm	2,5Y 6/3 (light yellowish brown)	2,5Y 8/4 (pale brown)	–	2,5YR 4/4 (reddish brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
55	ACD 4	Y.: 6,5 cm G.: 4,5 cm C.K.: 0,8 cm	2,5Y 5/2 (grayish brown)	2,5Y 7/6 (yellow)	–	10YR 3/1 (very dark gray)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
56	AAB 13	Y.: 11 cm G.: 11 cm C.K.: 0,7 cm	10YR 6/3 (pale brown)	10YR 7/4 (very pale brown)	–	2,5YR 3/3 (dark reddish brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık

57	AAD 26	Y.: 11.3 cm G.: 10 cm C.K.: 0.9 cm	10YR 7/3 (very pale brown)	10YR 7/4 (very pale brown)	–	2.5YR 3/2 (dusky red) – 2.5YR 4/6 (red)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
58	AAB- 21	Y.: 6 cm G.: 6.3 cm C.K.: 0.8 cm	2.5Y 5/2 (grayish brown)	2.5Y 7/3 (pale brown)	–	2.5YR 2.5/2 (very dusky red) – 2.5YR 4/2 (weak red)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
59	AAM 5	Y.: 10 cm G.: 7.5 cm C.K.: 0.6 cm	10YR 6/3 (pale brown)	10YR 6/4 (light yellowish brown)	–	2.5YR 4/6 (red)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
60	AAD 22	Y.: 3.9 cm G.: 8 cm C.K.: 0.6 cm	10YR 5/3 (brown)	10YR 6/6 (brownish yellow)	–	2.5YR 4/6 (red)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
61	AAB 8	Y.: 5.3 cm G.: 5.1 cm C.K.: 1 cm	2.5Y 6/3 (light yellowish brown)	2.5Y 7/4 (pale brown)	–	10YR 2/1 (black)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
62	AAE 1	Y.: 7.5 cm G.: 4.8 cm C.K.: 0.6 cm	2.5Y 6/3 (light yellowish brown)	2.5Y 8/2 (pale brown)	–	2.5YR 3/2 (dusky red) – 2.5YR 4/3 (reddish brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
63	AAB 26	Y.: 7.8 cm G.: 12.5 cm C.K.: 0.9 cm	2.5Y 7/3 (pale brown)	2.5Y 8/2 (pale brown)	–	10YR 2/1 (black)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
64	AAG 6	Y.: 7 cm G.: 12 cm C.K.: 0.7 cm	2.5Y 7/4 (pale brown)	2.5Y 8/4 (pale brown)	–	10YR 2/1 (black)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
65	ACE 14	Y.: 5.1 cm G.: 6.6 cm C.K.: 0.9 cm	2.5Y 7/3 (pale brown)	2.5Y 8/6 (yellow)	–	2.5YR 3/2 (dusky red)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
66	AAO 21	Y.: 6 cm G.: 5.8 cm C.K.: 1.1 cm	2.5Y 6/3 (light yellowish brown)	2.5Y 7/4 (pale brown)	–	2.5YR 3/3 (dark reddish brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
67	AAM 1	Y.: 4 cm G.: 6.4 cm C.K.: 0.8 cm	10YR 7/1 (light gray)	10YR 7/6 (yellow)	–	2.5YR 4/4 (reddish brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
68	AAM 3	Y.: 7.5 cm G.: 6.2 cm C.K.: 0.7 cm	10YR 7/1 (light gray)	10YR 7/6 (yellow)	–	2.5YR 4/4 (reddish brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
69	AAM 16	Y.: 3 cm G.: 10.4 cm C.K.: 0.6 cm	10YR 7/4 (very pale brown)	10YR 7/6 (yellow)	–	7.5YR 4/4 (brown) – 10YR 4/6 (dark yellowish brown)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
70	AAG 1	Y.: 3 cm G.: 10.4 cm C.K.: 0.6 cm	10YR 6/3 (pale brown)	2.5Y 7/4 (pale brown)	–	5YR 2.5/1 (black) – 5YR 3/2 (dark reddish brown) – 5YR 5/6 (yellowish red)	Sık gözenekli	ve	Kum, altın mika, kireç, siyah-beyaz taşçık
Kat. No.: Katalog Numarası Kazı No.: Kazı Numarası Y.: Yükseklik A.Ç.: Ağız çapı C.K.: Cidar kalınlığı G.: Genişlik									

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazarların herhangi bir çıkara dayalı ilişkisi bulunmamaktadır.

ETİK ONAY/KATILIMCI ONAMI

Makale kapsamında etik onaya sunulacak veri kullanılmadığı için ilgili onaya yer verilmemiştir.

MADDİ DESTEK

Çalışma için herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

YAZAR KATKILARI

Bu araştırma ve araştırma ile ilgili tüm aşamalar iki yazar tarafından yürütülmüştür.

KAYNAKÇA

- Abadie-Reynal, C. (2004). Les Amphores méditerranéennes d'importation trouvées à Zeugma: Présentation préliminaire. J. Eiring & J. Lund (Éd.), *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean, Acts of the International Colloquium at the Danish Institute at Athens (Athens, 2002, September 26-29)* (ss. 15-21). Aarhus University Press.
- Abadie-Reynal, C., Martz, A. S. & Cadot, A. (2007). Late Roman and Byzantine Pottery in Zeugma: Groups of the Beginning of the 5th Century. B. Böhlendorf-Arslan, A. O. Uysal, J. Witte-Orr (Ed.), *Byzas 7: Çanak - Late Antique and Medieval Pottery and Tiles in Mediterranean Archaeological Contexts/Çanak - Akdeniz Çevresindeki Arkeolojik Kazılarda Ele Geçen Geç Antik ve Ortaçağ Seramiği ve Mimari Seramiği: Proceedings of the First International Symposium on Late Antique, Byzantine, Seljuk, and Ottoman Pottery and Tiles in Archaeological Context (Çanakkale, 2005, 1-3 June)* (ss. 181-194). Ege Yayınları.
- Abadie-Reynal, C. & Martz, A. S. (2010). La céramique commune de Zeugma et les problèmes de provenance (ve-viie s.). S. Menchelli, S. Santoro, M. Pasquinucci & G. Guiducci (Ed.), *LRCW 3: Late Roman Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean. Archaeology and Archaeometry, Comparison between Western and Eastern Mediterranean Vol. II* (ss. 839-845). Archaeopress.
- Ainsworth, W. F. (1842). *Travels and Researches in Asia Minor, Mesopotamia, Chaldea, and Armenia, Vol.1*. J. W. Parker.
- Algaze, G., Breuninger, R. & Knudstad J. (1994). The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaissance Project: Final Report of the Birecik and Carchemish Dam Survey Areas. *Anatolica*, 20, ss. 1-96.
- Alp, A. O. (2009). A Group of Late Roman Pottery from Harabebezikan Mound in Upper Euphrates (Turkey). *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 9 (1), ss. 201-215.
- Ayus, Ş. (2021). *Zerzevan Kalesi Geç Roma ve Geç Antik Dönem Mutfak Kapları* (Yüksek Lisans Tezi). Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Bartl, K. (1996). Balih Valley Survey: Settlements of the Late Roman/Early Byzantine and Islamic Period. K. Bartl & S. Hauser (Ed.), *Continuity and Change in Northern Mesopotamia from the Hellenistic to early Islamic Period: Proceedings of a colloquium held at the seminar für Vorderasiatische Altertumskunde (Freie Universität Berlin, 1994, 6th-9th April)* (ss. 333-348). Reimer.

- Bavant, D. & Orssaud, D. (2001). Stratigraphie et typologie. Problèmes posés par l'utilisation de la céramique comme critère de datation: l'exemple de la fouille de Dêhès. E. Villeneuve & P. M. Watson (Ed.), *La céramique byzantine et proto-islamique en Syrie-Jordanie (ive-viiiie siècles apr. J.-C.), actes du colloque international (Amman, 1994, 3-5 décembre)* (ss. 33-48). Institut Français d'Archéologie du Proche-Orient.
- Besuden, Y. (2004). Kleinfunde aus den Mithräen von Doliche. A. Schütte-Maischatz & E. Winter (Ed.), *Asia Minor Studien Band 52: Doliche: Eine kommagenische Stadt und ihre Götter: Mithras und Iupiter Dolichenus* (ss. 157-178). Dr. Rudolf Habelt GmbH.
- Blömer, M., Görkay, K., Uzunaslân, A. & Winter, E. (2021). Klasik Çağlarda Gaziantep ve Çevresi: Dini, Kültürel ve Siyasi Yapı. A. Engin & K. Görkay (Ed.), *Prehistorik Dönemlerden Geç Antik Döneme Gaziantep Arkeolojisi* (ss. 267-300). Türk Arkeoloji ve Kültürel Miras Enstitüsü Yayınları.
- Bostancı, E. (1971). Adıyaman Çevresinde Proto-Solutreen ve Adıyamaniyen Paleolitik Kültürler Üzerinde Bir Araştırma. *Antropoloji Dergisi*, V, ss. 45-82.
- Doğan, A. (2021). *Perrhe: A City in Commagene in the Light of Ancient Sources*. Cedrus, IX, ss. 377-388.
- Eldem, E. (2010). *Le Voyage a Nemrud Dağı d'Osman Hamdi Bey et Osgan Efendi (1883)*. Institut français d'études anatoliennes-Georges Dumézil.
- Erarslan, F. (2003). Perre Antik Kenti Nekropol Alanı Kaya Mezarları Kurtarma Kazısı. K. Olşen, F. Bayram, A. Özme & N. Güder (Ed.), *13. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu (Denizli, 2002, 22-26 Nisan)* (ss. 129-136). Kültür Bakanlığı DÖSiMM Basımevi.
- Erarslan, F., İnce, N. E. & Alkan, M. (2009). Perre Antik Kenti Nekropol Alanı 2007 Yılı Kazı ve Temizlik Çalışmaları. F. Bayram & A. Özme (Ed.), *17. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu (Side, 2008, 28 Nisan-1 Mayıs)* (ss. 171-184). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Erarslan, F., Özman, R., Şancı, F., Arslan, M., M. N., Karaca & Alkan, M. (2010). Perre Antik Kenti Nekropol Alanı 2008 Yılı Kazı ve Temizlik Çalışmaları. H. Dönmez (Ed.), *18. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu (Sivas, 2009, 27-30 Nisan)* (ss. 91-104). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

- Erarslan, F., Zeyrek, T. H., Özman, R., Şancı, F., Akın, E., Arslan, M., Alkan, M., Karaca, M. N. & Koca, M. S. (2011). Perre Antik Kenti Nekropol Alanı 2009 Yılı Kazı ve Temizlik Çalışmaları. A. N. Toy & C. Keskin (Ed.), *19. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, (Ordu, 2010, 29 Nisan-01 Mayıs)* (ss. 363-377). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Eraslan, F. (2012). Die antike Stadt Perrhe und ihre Nekropole. J. Wagner (Ed.), *Gottkönige am Euphrat, Neue Ausgrabungen und Forschungen in Kommagene* (ss. 146-150). Verlag Philipp von Zabern.
- Gerber, Ch. (1996). Die Umgebung des Lidar Höyük von hellenistischer bis frühislamischer Zeit: Interpretation der Ergebnisse einer Geländebegehung. K. Bartl & S. R. Hauser (Ed.), *Continuity and Change in Northern Mesopotamia from the Hellenistic to early Islamic Period: Proceedings of a Colloquium Held at the Seminar für Vorderasiatische Altertumskunde (Freie Universität Berlin, 1994, 6th-9th April)* (ss. 303-332). Reimer.
- Geyer, B. & Monchambert, J. Y. (2003). *La basse vallée de l'Euphrate syrien du Néolithique à l'avènement de l'islam, Vol. II: Annexes*. Institut français d'Archéologie du Proche-Orient.
- Gschwind, M. & Hasan, H. (2006). Die spätrömisch-frühislamische Zivilsiedlung Tall ar-Rum und die spätantike Besiedlung des Euphrattales zwischen Zenobia und Circesium. *Damaszener Mitteilungen*, 15, ss. 321-382, Pls. 58-67.
- Haidar-Vela, Nairusz & Pieri, D. (2013). Faciès céramiques de la Syrie du Nord protobyzantine. *Topoi: Orient-Occident Supplément*, 12, ss. 111-147.
- Haidar-Vela, N. (2014). Observations sur les North Syrian Amphorae de Halabiyye-Zénobia (Syrie). S. Ferjani, A. Le Bihan, M. Onfray & C. Tremeaud (Ed.), *Matières premières et gestion des ressources: Actes de la 7ème journée doctorale d'archéologie, Archéo. doct 6 (Paris, 2012, 23 mai)* (ss. 255-271). Éditions de la Sorbonne.
- Harper, R. (1980). Athis-Neocaesareia-Qasrin-Dibsi Faraj. J. C. Margueron (Ed.), *Le Moyen Euphrate: zone de contacts et d'échanges (Strasbourg, 1977, 10-12 mars)* (ss. 327-341). E. J. Brill.
- Humann, K. & Puchstein, O. (1890). *Reisen in Kleinasien und Nordsyrien*. Dietrich Reimer.
- Jones, A. H. M. (1964). *The Later Roman Empire 284-602: A Social Economic and Administrative Survey, Vol. I-II*. Basil Blackwell.

- Kenrick, P. (2009). On the Silk Route: Imported and Regional Pottery at Zeugma. M. M. Mango (Ed.), *Byzantine Trade 4th-12th Centuries: The Archaeology of Local, Regional and International Exchange: Papers of the Thirty-Eight Spring Symposium of Byzantine Studies (St John's College, University of Oxford, 2004, March)* (ss. 263-273). Ashgate.
- Knötzele, P. (2006). Resafa die Gefäßkeramik der Stadtgrabung 1997-1999. F. Bloch, V. Daiber & P. Knötzele (Ed.), *Studien zur spätantiken und islamischen Keramik: Hirbat al-Minya, Baalbek, Resafa* (ss. 167-209). Marie Leidorf.
- Konrad, M. (1992). Flavische und spätantike Bebauung unter der Basilika B von Resafa-Sergiopolis. *Damaszener Mitteilungen*, 6, ss. 313-402.
- Konrad, M. (2001a). *Resafa V. Der spätrömische Limes in Syrien: archäologische Untersuchungen an den Grenzkastellen von Sura, Tetrapyrgium, Cholle und in Resafa*. Verlag Phillip von Zabern.
- Konrad, M. (2001b). Umayyad Pottery from Tetrapyrgium (Qseir es-Seileh), North Syria: Traditions and Innovations. E. Villeneuve & P. M. Watson (Ed.), *La céramique byzantine et proto-islamique en Syrie-Jordanie (ive et ve siècles apr. J.-C.), actes du colloque international (Amman, 1994, 3-5 décembre)* (ss. 163-191). Institut français d'archéologie du Proche-Orient.
- Kozbe, G. & Caner, E. (2019). Doğanpınar Barajı/Dede Harabeleri Kurtarma Kazıları, 2016-2017. A. Özme (Ed.), *40. Kazı Sonuçları Toplantısı (Cilt 2), (Çanakkale, 2018, 07-11 Mayıs)* (ss. 201-218). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Kozbe, G., Güngör, A. & Caner, E. (2019). *Dede Harabeleri: Geç Antik Çağ'da Bir Kırsal Yerleşim*. Ege Yayınları.
- Kökten, İ. K. (1947). 1945 Yılında Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Tarihöncesi Araştırmaları. *Belleten*, XI (43), ss. 431-472.
- Kökten, İ. K. (1952). Anadolu'da Prehistorik Yerleşme Yerlerinin Dağılışı Üzerine Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 10 (3-4), ss. 167-188.
- Lauffray, J. (1983). *Halabiyya Zenobia, place forte du Limes oriental et la Haute Mésopotamie au vie siècle, Vol. I*. Institut français d'archéologie du Proche-Orient.
- Lyonnet, B. (1996). Settlement Pattern in the Upper Khabur (N.E. Syria), from the Achaemenids to the Abbasid Period: Methods and preliminary results from a Survey. K. Bartl & S. Hauser (Ed.), *Continuity and Change in Northern Mesopotamia from the Hellenistic to early*

Islamic Period: Proceedings of a colloquium held at the seminar für Vorderasiatische Altertumskunde (Freie Universität Berlin, 1994, 6th-9th April) (ss. 349-361). Reimer.

- Lyonnet, B. (2001). Prospection archéologique du Haut-Khabour (Syrie du Nord-Est). Problématique, méthodologie et application à la période byzantino- sassanide. E. Villeneuve & P. M. Watson (Ed.), *La céramique byzantine et proto-islamique en Syrie-Jordanie (ive-viiiie siècles apr. J.-C.), actes du colloque international (Amman, 1994, 3-5 décembre)* (ss. 23-32). Institut Français d'Archéologie du Proche-Orient.
- Mackensen, M. (1984). *Resafa I, Eine befestigte spätantike Anlage vorden Stadtmauern von Resafa*. Verlag Philipp von Zabern.
- Mango, M. M. (2002). Excavations and Survey at Androna, Syria: The Oxford Team 1999. *Dumbarton Oaks Papers*, 56, ss. 307-315.
- Montero Fenollos, J. L. (2006). Ciudades fortificadas en el valle del medio Éufrates: Primeras investigaciones sirio-españolas en el asentamiento bizantino de Tall As-Sin (Siria). *Erytheia*, 27, ss. 17-41.
- Napoleone-Lemaire, J. & Balty, J. Ch. (1969). *Fouilles d'Apamée de Syrie I: 1. L'église à atrium de la grande colonnade*. Centre belge de recherches archéologiques à Apamée de Syrie.
- Orssaud, D. (1991). La céramique. J. Lauffray (Ed.), *Halabiyya Zenobia, place forte du Limes oriental et la Haute Mésopotamie au vie siècle, Vol. 2: L'architecture publique, religieuse, privée et funéraire* (ss. 260- 275). Institut français d'archéologie du Proche-Orient.
- Orssaud, D. (1992). Le passage de la céramique byzantine à la céramique islamique: Quelques hypothèses à partir du mobilier trouvé à Dêhès. P. Canivet & J. P. Rey-Coquais (Ed.), *La Syrie de Byzance à l'Islam (viiie et viiiie siècles), actes du colloque international (Lyon-Paris, 1990, 11-15 septembre)* (ss. 219-228). Institut français de Damas.
- Philip, G. (1968). Mineralogy of the Recent Sediments of Tigris and Euphrates Rivers and some of the Older Detrital Deposits. *Journal of Sedimentary Research*, 38 (1), ss. 35-44.
- Pieri, D. (2005). Nouvelles productions d'amphores de Syrie du Nord aux époques byzantine et omeyyade. *Travaux et mémoires*, 15, ss. 583-596.
- Pittard, E. (1931). *À travers l'Asie-Mineure: le visage nouveau de la Turquie*. Société d'éditions géographiques, maritimes et coloniales.
- Reynolds, P. (2005). Levantine Amphorae from Cilicia to Gaza: A Typology and Analysis of Regional Production Trends from the 1st to 7th

- Centuries. J. M. Gurt Esparraguera, J. B. i Garrigós & M. A. Cau Ontiveros (Ed.), *LRCW I: Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean: Archaeology and Archaeometry* (ss. 563-611). British Archaeological Reports, BAR International Series, 1340, Archaeopress.
- Reynolds, P. (2013). Transport Amphorae of the First to Seventh Centuries: Early Roman to Byzantine Periods. W. Aylward (Ed.), *Excavations at Zeugma conducted by Oxford Archaeology, Vol. 2* (ss. 93-161). The Packard Humanities Institute.
- Reynolds, P. (2014). The Homs Survey (Syria): Contrasting Levantine Trends in the Regional Supply of Fine Wares, Amphorae and Kitchen Wares (Hellenistic to Early Araps Periods). B. Fischer-Genz, Y. Gerber & H. Hamel (Ed.), *Roman Pottery in the Near East: Local Production and Regional Trade, Roman and Late Antique Mediterranean Pottery 3, (Proceedings of the Round Table Held in Berlin, 2010, 19-20 February)* (ss. 53-65). Archaeopress.
- Rousset, M.-O. (1998). Remarques sur la céramique de Qalota. Rapport de mission, 1998. <https://shs.hal.science/halshs-00359917>, ss. 8-19.
- Sarre, F. & Herzfeld, E. (1920). *Archäologische Reise im Euphrat- und Tigris-Gebiet, Band IV*. Verlag von Dietrich Reimer/Ernst Vohsen/A.-G.
- Sodini, J.-P., Tate, G., Bavant, B., Bavant, S., Biscop, J.L, Orssaud, D., Morrisson, C. & Poplin, F. (1980). Déhès (Syrie du nord) Campagnes I-III (1976-1978) recherches sur l'habitat rural. *Syria*, 57 (1), ss. 1-304.
- Sodini, J.-P. & Villeneuve, E. (1992). Le Passage de La Céramique Byzantine À La Céramique Omeyyade: En Syrie du Nord, En Palestine et en Transjordanie. P. Canivet & J.-P. Rey-Coquais (ed.), *La Syrie de Byzance A L'islam VIIe-VIIIe Siècles (Actes du Colloque international Lyon – Maison de l'Orient Méditerranéen Paris – Institut du Monde Arabe 1990, 11-15 Septembre)* (ss. 195-218), Maison de l'Orient Méditerranéen.
- Strothenke, E. (2011). Bemalte Nordsyrische Amphoren vom Dülük Baba Tepesi. E. Winter (Ed.), *Asia Minor Studien 64: Von Kummuh nach Telouch, Historische und Archäologische Untersuchungen in Kommagene, Dolichener und Kommagenische Forschungen IV* (ss. 121-140, Taf. 1-4, Farbt. 5-8). Dr. Rudolf Habelt GmbH.
- Strothenke, E. (2016). *Asia Minor Studien 80: Dolichener und Kommagenische Forschungen VII: Einfache Gebrauchswaren und Kochtopfwaren vom Dülük Baba Tepesi von der römischen bis in die islamische Zeit*. Dr. Rudolf Habelt GmbH.

- Taha, A. (1991). Prospection du site romain tardif de Juwal (cuvette d'El Kowm, Syrie). *Cahiers de l'Euphrate*, 5-6, ss. 61-78.
- Tosun, M. (2020). *Dara (Anastasiopolis) Roma ve Geç Antik Dönem (Parth-Sasani) Seramikleri* (Doktora Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Viviers, D. & Vokaer, A. (2009). Travaux de la mission archéologique belge à Apamée de Syrie XLII campagne (2008). *Revue belge de philologie et histoire*, 87, ss. 105-144.
- Vokaer, A. (2013). Pottery Production and Exchange in Late Antique Syria (Fourth-Eighth Century A.D.): A Study of Some Imported and Local Wares. L. Lavan (Ed.), *Local Economies? Production and Exchange of Inland Regions in Late Antiquity*, *Late Antique Archaeology* 10 (ss. 567-606). Brill.
- Vokaer, A. (2017). Late Roman Amphorae from Apamea in Syria. D. Dixneuf (Ed.), *LRCW 5: Late Roman coarse wares, cooking wares and amphorae in the Mediterranean: archaeology and archaeometry (Proceedings of the 5th International conference Alexandria, 2014, 6-10 April)* (ss. 779-803). Centre d'Études Alexandrines.
- Von der Osten, H. H. (1933). *Discoveries in Anatolia 1930-31*. The University of Chicago press.
- Wilkinson, T. J. (1990). *Town and Country in Southeastern Anatolia, Vol 1: Settlement and Land Use at Kurban Höyük and Other Sites in the Lower Karababa Basin*. Oriental Institute of the University of Chicago.
- Yağız, K., Tosun, M. & Doğan, T. (2022). Seramik Buluntuları Işığında Perre İşliklerinin Kullanım Evreleri Üzerine Bir Ön Değerlendirme. *Höyük*, 10 (1), ss. 145-175.
- Yağız, K., Alkan, M. & Tosun, M. (2023). Perre 2021 Yılı Kazıları. A. Özme (Ed.), 42. *Kazı Sonuçları Toplantısı (Cilt 3)*, (Denizli, 2022, 23-27 Mayıs) (ss. 341-356). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yağız, K., Alkan, M., Turan, M., Bigeç, Ü. & Ersönmez, Y. (2024). Perre 2022 Yılı Kazıları. C. Keskin (Ed.), 43. *Kazı Sonuçları Toplantısı (Cilt 5)*, (Ankara, 2023, 16-20 Ekim) (ss. 421-432). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yağız, K. (2024). Perre Şarap İşlikleri. Ü. Aydınoglu & A. K. Şenol (Ed.), *Olive Oil and Wine Production in Aegean and Mediterranean in Antiquity*, (International Symposium Proceedings Bodrum, 2022, 24-26 November) (ss. 271-291). Bilgin Kültür Sanat Yayınları.